

LOMITTAJIEN TYÖTYTYVÄISYYS JA TYÖHYVINVOINTI POHJOISEN KESKI-SUOMEN ALUEELLA

Antti Luukkanen

Opinnäytetyö
Toukokuu 2014

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
Luonnonvara- ja ympäristöala

Tekijä(t) Luukkanen, Antti	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 06.05.2014
	Sivumäärä 53	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellinen () saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi LOMITTAJIEN TYÖTYTYVÄISYYS JA TYÖHYVINVOINTI POHJOISEN KESKI-SUOMEN ALUEELLA		
Koulutusohjelma Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Auer, Jaana		
Toimeksiantaja(t) Karstulan kunta, lomituspalvelukeskus		
Tiivistelmä Karstulan kunta on tehnyt Maatalousyrittäjien eläkelaitos Melan kanssa toimeksiantosopimuksen lomituspalveluiden järjestämisestä Kannonkosken, Karstulan, Kinnulan, Kivijärven, Kyyjärven, Pihtiputaan, Saarijärven ja Viitasaaren kuntien alueella. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Karstulan kunnan alaisuudessa työskentelevien lomittajien työtyytyväisyyttä ja työhyvinvointia, sekä mielipidettä lomittajien yhteistyöstä yrittäjien ja lomahallinnon kanssa. Lomittajien työtyytyväisyyttä ja työhyvinvointia selvitettiin kyselyn avulla. Lomittajat täyttivät kyselylomakkeet koulutuspäivillä 29.11.2013, jolloin paikalla oli 82 lomittajaa kunnan 100 kuukausipalkkaisesta lomittajasta. Kyselylomakkeen palautti täytettynä 78 lomittajaa, joten vastausprosentiksi muodostui 95%. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta lomittajien olevan pääosin tyytyväisiä yhteistyöhön yrittäjien kanssa ja lomahallinnon toimintaan. Kyselyyn vastanneista 90 % kokee tulevansa oikeudenmukaisesti kohdeksi hallintohenkilökunnan puolelta. Yrittäjien toimintaan lomittajia kohtaan oltiin myös lähes poikkeuksetta tyytyväisiä. Arvosanaksi yrittäjille ja heidän tiloilleen lomittajat antoivat 7,5 asteikolla 4-10 asteikolla. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että alati vaativammaksi kehittyvässä lomittajan ammatissa työskentelevät Karstulan kunnan lomittajat ovat tyytyväisiä työolosuhteisiinsa ja ovat luottavaisia siihen, että myös tulevaisuudessa heille riittää töitä lomittajan ammatissa. Kehittämiskohteina opinnäytetyön perusteella voidaan todeta olevan henkisen/fyysisen väkivallan nollatoleranssiin pyrkiminen ja yrittäjien niin kutsuttujen ”tuplalomien” pitämisen vähentäminen.		
Avainsanat (asiasanat) lomituspalvelut, maatalouslomittaja, työturvallisuus, työtyytyväisyys, tyytyväisyyskysely		
Muut tiedot		

Author(s) Luukkanen, Antti	Type of publication Bachelor's	Date 06.05.2014
	Pages 53	Language Finnish
	Confidential ()	Permission for web publication (X)
Title THE WORK SATISFACTION AND WORK WELFARE OF THE FARM RELIEF WORKERS IN NORTHERN CENTRAL FINLAND		
Degree Programme Agriculture and Rural Industries		
Tutor(s) Auer, Jaana		
Assigned by Karstula		
<p>Abstract</p> <p>The municipality of Karstula has made a mandate with the Farmers' Social Insurance Institution Mela to arrange farm relief service in municipalities of Kannonkoski, Karstula, Kinnula, Kivijärvi, Kyyjärvi, Pihtipudas, Saarijärvi and Viitasaari. The aim of this study was to find out the work satisfaction and work welfare of the farm relief service workers who work under the municipality of Karstula. The aim was also to find out what of the farm relief workers service think about working with the farmers and the administration.</p> <p>The work satisfaction and work welfare of the workers were found out with a questionnaire. The workers filled in the questionnaire in service training on 29th of November 2013. 82 out of the 100 workers were present in the training. 78 workers filled in the questionnaire, so the response rate was 95 %.</p> <p>According to the survey workers of the farm relief service are mainly happy with the work with the farmers and the administration. 90 percent of the respondents experience that they are fairly treated by the administration. The workers were also without fail satisfied for with their treatment by the farmers. The farmers and their farms were graded 7,5 on a scale from four to ten.</p> <p>As a conclusion it can be said that the workers of the farm relief service who work under the municipality of Karstula are satisfied with their work conditions although the work is more and more demanding. The workers are also confident that they have work in the future in this profession.</p> <p>The development areas based on this survey are to decrease the mental and physical violence the work of the farm relief service workers and to decrease the so called double holidays for the farmers.</p>		
Keywords farm relief service, replacement services, work satisfaction, work welfare,		
Miscellaneous		

Sisältö

1	OPINNÄYTETYÖN TAUSTAT JA TAVOITTEET	3
2	LOMITUSPALVELUJEN HISTORIA	3
3	LOMITUSPALVELUJEN TARKOITUS	5
	3.1 MYEL-vakuutus	5
	3.2 Vuosiloma	6
	3.3 Sijaisapu	8
	3.4 Tuettu ja täysin maksullinen lomituspalvelu	11
4	MAATALOUS SUOMESSA	12
	4.1 Yleistä	12
	4.2 Maatalous Keski-Suomessa	13
5	POHJOISEN KESKI-SUOMEN LOMITUSALUEET	16
	5.1 Kannonkoski	16
	5.2 Karstula	17
	5.3 Kinnula	17
	5.4 Kivijärvi	17
	5.5 Kyyjärvi	18
	5.6 Pihtipudas	18
	5.7 Saarijärvi	18
	5.8 Viitasaari	19
6	TYÖSSÄJAKSAMISEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	19
	6.1 Työhyvinvointi	19
	6.2 Työturvallisuus	20
	6.3 Työtyytyväisyys	21
7	LOMITTAJAKYSELYN TARKOITUS	21
8	LOMITTAJAKYSELYN TULOKSET	23
	8.1 Vastaajien taustatiedot	23
	8.2 Työturvallisuus	26
	8.3 Työtyytyväisyys ja työhyvinvointi	30
	8.4 Palaute yrittäjille	33
	8.5 Lomittajien ja hallinnon yhteistyö	35
	8.6 Johtavien lomittajien toiminnan arviointi	36
	8.7 Lomittajien tulevaisuuden suunnitelmat	38
	8.8 Kehittämiskohteet	39
9	POHDINTA	40
10	Opinnäytetyön prosessin arviointi	41
	LÄHTEET	43
	LIITTEET	46

KUVIOT

Kuvio 1. Lomittajien ikäjakauma	23
Kuvio 2. Lomittajien ikäjakauma lomitusalueittain.....	25
Kuvio 3. Rengaslomittajat alueittain	26
Kuvio 4. Tuplalomien pitäminen lomitusalueittain.....	27
Kuvio 5. Yrittäjien lomittajille purkamattomat perhe- ja parisuhdeongelmat	28
Kuvio 6. Henkisen ja/tai fyysisen väkivallan kohteeksi joutuminen	29
Kuvio 7. Fyysisen ja/tai henkisen väkivallan kohteeksi joutuneet	29
Kuvio 8. Huoli työn laadusta.....	30
Kuvio 9. Työssä jaksamista verottava yrittäjäperheen riitely	32
Kuvio 10. Arvosana yrittäjille.....	34
Kuvio 11. Arvosana johtaville lomittajille.....	37
Kuvio 12. Joustavuus lomittajien kohtaan	38
Kuvio 13. Lomittajana viiden vuoden kuluttua	38

TAULUKOT

Taulukko 1. Kotieläinyksikön laskentamalli.....	7
Taulukko 2. Vuosilomapäivien pitäminen kunnittain	8
Taulukko 3. Sijaisapupäivien pitäminen kunnittain	10
Taulukko 4. Tuetun maksullisen lomituspäivien käyttö kunnittain	12
Taulukko 5. Maidontuotantotilojen ja tuotetun maidon määrä kunnittain	15
Taulukko 6. Teurastettujen nautojen ja lihan määrä kunnittain	16
Taulukko 7. Hallinnon ja lomittajien välinen yhteistyö.....	36

1 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAT JA TAVOITTEET

Maatalouslomittajan tehtävänä on antaa maatalousyrittäjälle mahdollisuus pitää hengähdystauko vuosilomien ja sairaslomien aikana ilman, että yrittäjän elinkeino vaarantuu. Kotieläimet tarvitsevat hoitoa ja huolenpitoa päivittäin, vuoden jokaisena päivänä, joten lomittaja on henkilö, jonka avulla yrittäjän irtaantuminen tästä sitovasta työstä on mahdollista. (Minustakin maatalouslomittaja n.d.)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitä mieltä maatalouslomittajat ovat lomahallinnon ja maatalousyrittäjien toiminnasta heitä kohtaan. Lisäksi haluttiin korostaa työturvallisuuteen liittyviä asioita, koska lomittajan ammatti on tunnetusti tapaturma-altista alati vaihtuvien lomituskohteiden ja eläinten parissa työskentelyn vuoksi. Opinnäytetyössä haluttiin lisäksi saada tietoa lomittajien työtyytyväisyydestä ja työhyvinvoinnista, jotka ovat tärkeitä asioita onnistuneen lomituksen aikaansaamiseksi.

Opinnäytetyössä toteutettiin kyselytutkimus pohjoisen Keski-Suomen maatalouslomittajille. Työn tilaajana toimi Karstulan kunnan lomituspalveluyksikkö, joka vastaa pohjoisen Keski-Suomen alueella järjestettävistä lomituspalveluista. Työskentelen itse johtavana lomittajana Pihtipudas – Viitasaari alueella.

2 LOMITUSPALVELUJEN HISTORIA

Sodan jälkeisen Suomen yhteiskunnan kehitys oli edennyt voimakkaan taloudellisen kasvun vaiheeseen 50-luvun lopulla. Tuolloin 50- ja 60-luvun taitoskohdassa alettiin myös puhua hyvinvointiyhteiskunnasta ja siitä, kuinka yhteiskunnan olisi pidettävä huolta omasta kansastaan ja sen hyvinvoinnista. Samoihin aikoihin kun palkansaajien lomaetuuksia parannettiin viikkotyöaika lyhentämällä ja maksamalla lomaltapaluu- raha, myös viljelijäväestön työ- ja vapaa-aikaoloihin alettiin kiinnittää huomiota. Vuonna 1966 asetettiin valtioneuvoston taholta työaikakomitea, jonka tarkoituksena oli selvittää palkansaajien ja viljelijöiden työajan lyhentämistä ja sen seurauksia. Komitea totesikin, että yrittäjien työaika oli pääsääntöisesti pidempi kuin palkansaajilla,

ja eräät yrittäjäjärjestöt olivatkin jopa antaneet komitealle asiantuntijalausuntoja, että yrittäjän työaika saisi olla pidempi kuin palkansaajilla. Kuitenkin yrittäjyyden mukanaan tuomista velvoitteista ja rasitteista johtuen asiantuntijalausunnot puolsivat yrittäjille jonkinlaista korvausta työajastaan. (Henttinen 2010, 85-86.)

Tuolloin 1960-luvun alkupuolella järjestetyn työaikakomitean ehdotuksista huolimatta lomitustoimintaa ei nähty vielä tarpeellisena sen ajan maataloilla. Kuitenkin jo 1960-luvun lopulla ja 1970-luvulla kaupunkiin suuntautuvan muuttoliikenteen takia katosi maatalojen työvoimaa. Tällaista työvoimaa olivat viljelijäpariskunnan omat lapset ja sukulaiset. Muuttoliikkeen kohdistuessa maalta kaupunkiin hävisi samalla tämä monille tiloille tärkeä työväki. (Henttinen 2010, 85-86.)

Kunnallisesta kodinhoitoavusta tuli vuonna 1967 voimaan laki, jonka perusteella kodin- ja karjanhoitotehtäviin emännän osuutta vastaan oli mahdollisuus saada kodinhoitajan apua. Tuohon aikaan karjanhoitotehtävät oli rinnastettu kodinhoitotyöhön, jolloin tuosta kaikesta työstä suurin osa kuului naisille. Tilojen kehittyttyä ja työn muututtua yhä vaativammaksi nähtiin myös tarvetta ammattitaitoisemman karjanhoitoon erikoistuneen väen palkkaamiseen tilojen tarpeisiin. Maatalousnaisten keskus aloittikin lomaemäntätoiminnan, jonka tarkoituksena oli lomittaa edelleenkin emännän osuutta tilan karjatalous- ja kodinhoitotyössä. (Henttinen 2010, 85-86.)

Nykyaikaisten lomituspalvelujen ensimmäisessä vaiheessa vuonna 1974 yrittäjistä ainoastaan maidontuottajilla oli oikeus vuosilomalomittukseen, jota he saivat kuusi päivää vuodessa. Sijaisaputoimintaa yrittäjien sairaslomien varalle ei ensimmäisen vuoden aikana ollut ollenkaan, vaan se alkoi vasta seuraavana vuonna. Alkuvaiheessa suuri osa lakisääteisestä yrittäjän lomaoikeudesta jäi hyödyntämättä lomittajapulan takia. Lomittajapulaan oli syynä kuntien pelko siitä, että he joutuisivat maksamaan lomittajien palkat itse, jos valtiolta saatu kiinteä lomitukseen varattu määräraha ylitettäisiin. Tuolloin oli tapana, että valtio maksoi kunnille kiinteän määrärahan lomituspalvelujen tuottamisesta. Lomituspalvelujen toisessa vaiheessa vuosien 1981-1992 välillä saatiin lomituspalvelujen rahoitukseen suuri edistysaskel. Valtio alkoi kiinteän määrärahan sijasta korvata kaikki lomituskustannukset. Tällä oli positiivinen vaikutus lomittajien palkkaamiseen ja yrittäjillä oli paremmat mahdollisuudet käyttää

laissa säädetty loma-oikeutensa, joka oli kasvanut 22 vuosilomapäivään. 1980-luvulta 1990-luvun alkupuolelle asti lomituskustannukset nousivat nopeaa vauhtia ja syyksi tähän on todettu kunnilta puuttuva kustannusvastuu. Kunnat järjestivät mielellään lomitusta ja palkkasivat lomittajia, koska valtio kattoi kaikki lomitussjärjestelmän kulut. Vuodesta 1993 lähtien katsotaan lomituspalvelujen kolmannen vaiheen alkaneen. Siitä lähtien lomitussjärjestelmää on pyritty kehittämään tehostaen toimintaa ja vähentäen kustannuksia. Vuosina 1996-2000 lomituspalveluja alettiin siirtää pois kuntien vastuulta Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen (Mela) hoitoon. Kustannussäästöjä katsottiin saavutettavan siirtämällä palvelu pois pienistä paikallisyksiköistä isompiin kokonaisuuksiin. (Henttinen 2010, 85-86.)

Lomittajien lukumäärä on ollut useiden vuosien ajan laskussa. Aikavälillä 1986-2013 parhaimmillaan lomittajia on ollut 8 486 vuonna 1991. Vuonna 2013 lomittajia on ollut huomattavasti vähemmän eli 4 228. Lomittajien määrä on pudonnut 4 258 lomittajan verran vuodesta 1986 vuoteen 2013. (Maatalouslomittajien määrät 2013.) Nykyaikana lomituspalveluja pyritään edelleen kehittämään toimintaa tehostamalla ja paikallisyksiköjä suurentamalla. Lisäksi lomittajien työskentely ja heillä teetetty työ ovat nousseet suurempaan rooliin säästöjen luomisessa. Yrittäjäpariskunnan vuosilomien yhdessäpitovelvoite, mikäli tilalla on enintään 20 eläinyksikköä ja/tai lomittaja selviytyy tilan töistä alle yhdeksään tuntiin, ovat selkeästi keinoja pyrkiä tehostamaan työntekoa ja vähentämään osaltaan lomittajien määrää.

3 LOMITUSPALVELUJEN TARKOITUS

3.1 MYEL-vakuutus

Edellytyksenä tietyille Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen (Mela) tarjoamille palveluille on yrittäjän kuuluminen maatalousyrittäjän eläkelain (MYEL) vakuutuksen piiriin. MYEL-vakuutus on pakollinen maatilataloutta harjoittavilla viljelijöillä, joilla on peltoa ja metsää yli 5 MYEL-hehtaaria ja työtuloa vähintään 3 715,29 €. Metsänomistaja joutuu ottamaan pakollisen MYEL-vakuutuksen, jos hänellä on metsää yli 5 MYEL-

hehtaaria, jonka rajana on Etelä-Suomessa 50 hehtaaria, Keski-Suomessa 75 hehtaaria ja Pohjois-Suomessa 100 hehtaaria. Myös kalastajat ja poronhoitajat joutuvat ottamaan pakollisen MYEL-vakuutuksen, mikäli heidän vuotuiset työtulot ylittävät 3 715,29 €. Vakuutus on otettava kuuden kuukauden sisällä maa- tai metsätalouden, kalatalouden tai porotalouden harjoittamisen aloittamisesta. Pakolliseen MYEL-vakuutukseen kuuluu automaattisesti MATA-työtaturmavakuutus, jonka avulla saa korvausta mahdollisista maataloustyössä tapahtuneista tapaturmista ja ammattitaupeista. Näiden ehtojen lisäksi hakijan on oltava 18-67-vuotias saadakseen pakollisen MYEL-vakuutuksen. (MYEL-vakuutus n.d.)

MYEL-vakuutuksen voi myös saada vapaaehtoisena vakuutuksena, jos viljelijän tai metsänomistajan tila on alle 5 MYEL-hehtaarin kokoinen tai hänen vuotuiset MYEL-tulonsa ovat alle 3 715,29 €. Myös sellaiset perheenjäsenet, jotka asuvat tilalla, voivat ottaa vapaaehtoisena MYEL-vakuutuksen, mikäli heidän palkkansa jää alle 3 715,29 € vuodessa tai mikäli he eivät saa ollenkaan palkkaa tekemästään työstä. Lisäksi velvoitteena on osallistua säännöllisesti maa- tai metsätalouden töihin tai osallistua poronhoito- tai kalastustyöhön. Myös vapaaehtoisesti MYEL-vakuutettu voi saada MATA-työtaturmavakuutuksen, mutta se ei kuulu automaattisesti vapaaehtoiseen MYEL-vakuutukseen. Vapaaehtoinen MATA-vakuutus tulee voimaan sen hakemuspäivästä alkaen. (Pakollinen vakuutus n.d.)

Lomituspalveluihin oikeutettuja ovat maatalousyrittäjät ja heidän perheenjäsenet, joilla on joko voimassa tai vireillä oleva MYEL-vakuutus. Lisäksi kotieläintuotantoa pitää harjoittaa päätoimisesti ja siitä saatavat tulot on verotettava maatalouden verotuksessa. Lomituspalvelua hakevan henkilön on lisäksi itse osallistuttava säännöllisesti omalla tehtäväosuudellaan maataloustyöhön.

3.2 Vuosiloma

Vuosilomaoikeuden piiriin kuuluvat päätoimisena kotieläintuotantoa harjoittavat yrittäjät, joilla on vähintään neljä kotieläinyksikköä (ks. taulukko 1.). Vuosilomaa voi

saada 26 päivää vuodessa. Alkava maatalousyrittäjä voi saada vuosilomaetuuden jo ensimmäisenä vuotena, jos MYEL-vakuutus on voimassa vuoden ensimmäisestä päivästä lähtien. Maatalouden jatkajalla on mahdollista saada lomaoikeus ensimmäisenä vuotena, jos luopuvat viljelijät antavat heiltä jäljelle jääneet vuosilomapäivät jatkajalle. (Vuosiloma n.d.)

Taulukko 1. Kotieläinyksikön laskentamalli (Kotieläinyksiköt 2014, muokattu)

Yksi kotieläinyksikkö on:
• 1 lehmä
• 4 emolehmää
• 4 muuta nautaa
• 2 hevosta
• 3 emakkoa porsaineen
• 4 karjua
• 15 muuta sikaa
• 4 vuohta (yli 6 kk)
• 10 lammasta (yli 6 kk)
• 30 siitoskettua tai suomensupea
• 60 muuta siitosturkiseläintä
• 100 siipikarjaeläintä
• 1000 broileria tai 1000 kananpoikaa (alle 16 vko)

Yrittäjän kuuluessa kunnallisen lomituksen piiriin tulee vuosiloman pitoon muutamia rajoituksia. Tilan kaikkien yrittäjien on pidettävä vuosilomistaan 20 päivää yhtä aikaa, mikäli tilan eläinyksikömäärä jää 20 eläinyksikköön tai sen alle. Eläinmäärästä riippumatta yhtäaikaisvelvoite lomanpidossa tulee, mikäli tilan yrittäjien yhteenlaskettu lomituspäivän pituus on 9 tuntia tai sen alle. Lisäksi vuosilomana pidettävien sunnuntai- ja arkipyhäpäivien määrä on rajattu kolmeen. (Vuosiloma n.d.)

Karstulan paikallisyksikön alueella vuonna 2013 oli 533 vuosilomaan oikeutettua kotieläintuotantoa harjoittavaa yrittäjää. Heille tarjottiin lomituspalvelua yhteensä 13 565 päivää ja 86 506,32 tuntia (ks. taulukko 2.). Paikallisyksikön alueen eri kunnissa on pieniä eroja vuosilomapäivien pitämisessä. Ainoastaan Kivijärvellä kaikki yrittäjät ovat pitäneet kaikki 26 vuosilomapäivää, ja muissa kunnissakin ollaan hyvin lähellä

kaikkien lomapäivien pitämisessä. Koko paikallisyksikön yhteen laskettu keskiarvo vuosilomapäivien pitämisessä yrittäjää kohti on 25,45 pidettyä vuosilomapäivää.

Taulukko 2. Vuosilomapäivien pitäminen kunnittain (Vuosilomien pitäminen 2014, muokattu)

		Yrittäjiä	Päiviä	Tunteja	Pv/yrittäjä	Tuntia/yrittäjä
Kannonkoski	2012	30,0	778,0	3 769,7	25,9	4,8
	2013	24,0	598,0	2 931,1	24,9	4,9
Karstula	2012	70,0	1 816,0	10 744,9	25,9	5,9
	2013	68,0	1 692,0	9 657,3	24,9	5,7
Kinnula	2012	65,0	1 571,0	9 682,6	24,2	6,2
	2013	57,0	1 412,0	9 130,9	24,8	6,5
Kivijärvi	2012	26,0	608,0	3 365,4	23,4	5,5
	2013	22,0	572,0	2 895,2	26,0	5,1
Kyyjärvi	2012	45,0	1 020,0	6 090,6	22,7	6,0
	2013	36,0	925,0	5 294,4	25,7	5,7
Pihtipudas	2012	151,0	3 802,0	27 397,7	25,2	7,2
	2013	143,0	3 644,0	26 028,9	25,5	7,1
Saarijärvi	2012	120,0	3 080,0	19 217,8	25,7	6,2
	2013	116,0	3 008,0	18 810,6	25,9	6,3
Viitasaari	2012	74,0	1 909,0	13 042,0	25,8	6,8
	2013	67,0	1 714,0	11 758,1	25,6	6,9
Yhteensä:	2012	581,0	14 584,0	93 310,7	25,1	6,4
	2013	533,0	13 565,0	86 506,3	25,5	6,4

3.3 Sijaisapu

Sijaisapulomitusta voidaan järjestää, kun maatalousyrittäjä on itse estynyt tekemästä päivittäistä osuuttaan kotieläintuotannon tai kasvinviljelyn töistä. Lisäksi edellytetään, ettei tilalla pystytä sisäisin järjestelyin hoitamaan sijaisapua tarvitsevan yrittäjän työosuuden tekoa. Tilan ulkopuolelle tehtävä työ ei estä sijaisavun saantia, jos tilan töistä tuleva tehtäväosuus on merkittävä ja sen tekemiseen menee enemmän aikaa viikossa kuin tilan ulkopuolella harjoitettavaan työhön. Sijaisapuun ovat oikeutettuja kaikki pakollisella MYEL-vakuutuksella vakuutetut yrittäjät, joiden työskentely maatilalla on säännöllistä. Lomittajan työtehtäviin voi kuulua kotieläinten hoidon lisäksi muita maatalousyrittäjän töitä kuten peltotyö, jos se kuuluu sijaisapulomittavan yrittäjän työtehtäviin. (Sijaisapu n.d.)

Sijaisavusta peritään aina maksu. Tuntimaksu määräytyy yrittäjän työtulojen mukaan, ja Mela ilmoittaa kaikille vakuutetuille henkilökohtaisen sijaisapumaksun suuruuden. Vuonna 2014 tuntimaksu on kolme euroa + 1/6000 sijaisavun alkamisvuoden alun MYEL-työtulosta. Sijaisapumaksuun tehdään 50 prosentin korotus, jos yrittäjä on sijaisavun alkaessa työ- tai virkasuhteessa tai hänellä on yrittäjien eläkelain mukainen vakuutus. Myös alle kolmevuotiaan lapsen kotona tapahtuvaan hoitoon myönnettävään sijaisapuun lisätään sijaisapumaksuun 50 prosentin korotus. Aikuiskoulutukseen annetun sijaisavun tuntimaksu on normaalin sijaisapumaksun suuruinen 15 sijaisapupäivään saakka. Yli meneville sijaisapupäiville sijaisapumaksua korotetaan 50 prosentilla. Alennusta sijaisapumaksuun voi saada ainoastaan Kelan maksamalta äitiyspäivärahakaudelta ja perheen toimeentuloedellytysten vuoksi. Äitiyspäiväraha-kaudella sijaisapumaksun tuntihintaa alennetaan 50 prosentilla. (Sijaisapu n.d.)

Sijaisapulomitus on yksi haastavimmista osa-alueista lomitukia järjestettäessä. Etenkin haasteellisia ovat äkilliset sijaisapupyynnöt, joihin ei ole pystytty reagoimaan lomittajien työvuorolistojen tekovaiheessa. Lisäksi sijaisavun määrän ennustettavuus on lähes mahdotonta äkillisten sairaustapausten takia. Kuten taulukosta 3 nähdään, esimerkiksi Kyyjärvellä vuonna 2012 on kertynyt 1 091 sijaisapupäivää ja seuraavana vuonna 49 prosenttia vähemmän; 534 sijaisapupäivää. Vuoden aikana tapahtunut sijaisapulomituksen väheneminen 557 päivällä tarkoittaa Kyyjärvellä noin 3 400 lomitustuntin vähennystä 6,1 työtunnin päivällä. 3400 lomitustuntia tekee 7,5 tunnin työpäivinä noin 450 työpäivää, eli lähes kahden täysiaikaisen lomittajan vuoden työpanoksen.

Taulukko 3. Sijaisapupäivien pitäminen kunnittain (Sijaisavun pitäminen 2014, muokattu)

		Yrittäjiä	Päiviä	Tunteja	Pv/yrittäjä	Tuntia/pv
Kannonkoski	2012	8	298,0	1 736,2	37,3	5,8
	2013	12	344,0	1 686,8	28,7	4,9
Karstula	2012	32	1 138,0	6 907,4	35,6	6,1
	2013	27	656,0	4 251,7	24,3	6,5
Kinnula	2012	30	1 066,0	6 025,5	35,5	5,7
	2013	21	1 024,0	7 247,1	48,8	7,1
Kivijärvi	2012	11	344,0	1 723,6	31,3	5,0
	2013	8	461,0	2 169,2	57,6	4,7
Kyyjärvi	2012	19	1 091,0	6 674,7	57,4	6,1
	2013	15	534,0	3 246,5	35,6	6,1
Pihtipudas	2012	72	2 488,0	18 682,3	34,6	7,5
	2013	68	2 748,0	21 045,3	40,4	7,7
Saarijärvi	2012	47	2 334,0	16 608,6	49,7	7,1
	2013	47	2 353,0	18 628,6	50,1	7,9
Viitasaari	2012	32	831,0	5 712,3	26,0	6,9
	2013	27	375,0	2 592,3	13,9	6,9
Yhteensä:	2012	251	9 590,0	64 070,5	38,2	6,7
	2013	225	8 495,0	60 867,4	37,8	7,2

Kaiken kaikkiaan Karstulan kunnan lomituspalveluyksikössä sijaisapulomitusta on käyttänyt 225 yrittäjää, yhteensä 60 867 tuntia, joka vastaa 8 115:tä 7,5 tunnin työpäivää. Keskiarvona koko alueen pidetyistä sijaisapupäivistä vuonna 2013 tulee 37,8 pidettyä sijaisapupäivää/yrittäjä, joka on 0,4 päivää vähemmän kuin edellisvuonna. Kuitenkin sijaisapuun käytetty työpäivän pituus on kasvanut vuodesta 2012 vuoteen 2013 0,5 tuntia. Kannonkoskella, Karstulassa, Kyyjärvellä ja Viitasaarella sijaisapuun käytettyjen tuntien määrä on laskenut, ja muissa kunnissa sijaisapuun käytettyjen tuntien määrä on kasvanut (ks. taulukko 3.).

Vaikean ennustettavuuden ja suurten vaihteluiden takia sijaisapua saa lomittaa myös perheenjäsenet, ammatinharjoittajalomittajat ja tuntilomittajat. Tämä lisäksi lomituksen järjestymiseen joustavuutta ja osittain helpottaa työvuorolistojen tekijän työtä tilanteissa, joissa kunnan lomittajia ei sijaisapuun ole saatavilla.

3.4 Tuettu- ja täysin maksullinen lomituspalvelu

Maatalousyrittäjällä on oikeus tuettuun ja täysin maksulliseen lomituspalveluun vuosiloma- ja sijaisapulomituksen lisäksi. Tuetun maksullisen lomituspalvelun käyttöä ei ole rajoitettu mihinkään erityiseen työtehtävään, vaan sitä voi käyttää lomittajan ammattitaito huomioon ottaen lukuisiin erilaisiin töihin. Lomituspalvelua voi saada kaikkina viikonpäivinä mukaan lukien pyhäpäivät. Ylityön teettäminen lomittajalla on kuitenkin kiellettyä. (Maksullinen lomitus n.d.)

Tuettua maksullista lomituspapua voivat saada kaikki vuosilomaan oikeutetut maatalousyrittäjät 120 tuntia vuodessa. Tuetun maksullisen lomituksen hinta on sidottu lomittajien palkkatasoon ollen noin puolet lomittajan peruspalkasta. (Maksullinen lomitus n.d.)

Vuonna 2013 tuetun maksullisen lomituspapalvelun tuntihinta Karstulan kunnan lomitussyksikössä oli 11,15 €/tunti. Kunnilla on mahdollisuus tukea alueensa maatalousyrittäjiä antamalla kunnan tukea maksullisen tuntihinnan pienentämiseen. Vuonna 2014 kunnan tukea antoivat Kannonkoski 3,35 €/h 2000 €:n määrärahalla. Kinnulan tuki oli kunnista suurin 3,80 €/h 9500 €:n määrärahalla. Pihtipudas antoi kunnista suurimman 15 000 €:n määrärahan, ja kunta tukee jokaista yrittäjää ensimmäisten 60 tunnin osalta 3,00 €/h. Viitasaari on tukea antavista kunnista ainoa, joka myöntää tukea ainoastaan täytetunneille. Tällä tarkoitetaan tilanteita, joissa lomittajan työaika tilalla on alle 7,5 tuntia, jolloin tila voi ostaa lomittajan työajan tuohon täyteen 7,5 tunnin työaikaan. Viitasaari tukee täytetunteja 3,00 €/tunti, maksimissaan 25 h/yrittäjä. Määrärahaa he ovat varanneet 5 000 euroa. (Friman 2014.)

Tuettua maksullista lomituspapalvelua käytettiin vuoden 2013 aikana yhteensä 20 294 tuntia, mikä tarkoittaa pidettyjen tuntien vähenemistä edellisestä vuodesta 1 076 tuntia (ks. taulukko 4.). Vuonna 2013 eniten tuettua maksullista lomituspapua suhteutettuna yrittäjien lukumäärään käytti Viitasaari, jonka yrittäjistä noin 78 prosenttia käytti tuettua maksullista lomitusta. Lisäystä edellisvuoteen tuli lähes 12 prosenttiyksikköä. Vähiten tuettua maksullista lomituspapalvelua käytti Karstulan kunta, jonka yrittäjistä 48,5 prosenttia maksoi tuetun maksullisen käytöstä. Pudotusta vuoden

2012 tasosta tuli Karstulassa 3,5 prosenttiyksikköä. Ainoastaan Saarijärvellä ja Viitasaarella tuetun maksullisen lomituksen tuntimäärä on lisääntynyt muiden alueiden yrittäjien vähentäessä sen käyttöä. Saarijärvellä käytettiin vuoden 2013 aikana 3 779 tuntia ja Viitasaarella 3 297 tuntia maksullista lomituspua.

Taulukko 4. Tuetun maksullisen lomituspalvelun käyttö kunnittain (Tuetun maksullisen pitäminen 2014, muokattu)

		Yrittäjä	Päiviä	Tunteja	Kunnan tuki, €
Kannonkoski	2012	20,0	220,7	1 437,0	4 569,5
	2013	17,0	164,4	1 098,0	2 652,8
Karstula	2012	37,0	355,5	2 314,5	2 586,3
	2013	34,0	319,3	2 133,2	0,0
Kinnula	2012	42,0	392,2	2 553,4	8 681,3
	2013	33,0	329,9	2 203,4	7 356,9
Kivijärvi	2012	13,0	90,4	588,3	0,0
	2013	11,0	72,4	483,8	0,0
Kyyjärvi	2012	24,0	207,7	1 352,3	0,0
	2013	20,0	172,5	1 152,5	0,0
Pihtipudas	2012	102,0	1 072,2	6 980,1	16 481,0
	2013	95,0	920,4	6 148,2	12 976,9
Saarijärvi	2012	64,0	536,1	3 490,1	0,0
	2013	67,0	565,7	3 779,0	0,0
Viitasaari	2012	49,0	407,8	2 654,7	832,3
	2013	53,0	493,5	3 296,7	662,1
Yhteensä:	2012	351,0	3 282,7	21 370,2	33 150,3
	2013	330,0	3 038,1	20 294,7	23 648,6

4 MAATALOUS SUOMESSA

4.1 Yleistä

Sotien jälkeisen Suomen mittavat asutustoimet saivat aikaan suuren joukon uusia maatiloja, joiden lukumäärä oli huipussaan 1960-luvulla saavuttaen yli 300 000 maatilaa rajapyykin. Sen jälkeen maatilojen lukumäärä on ollut yhtäjaksoisessa laskussa jo yli 40 vuotta. Tilojen lukumäärä lähti 1960-luvun jälkeen laskuun ja vuosien 1990-2000 aikana maatilojen lukumäärä väheni ennätyksellisesti noin 50 000 tilalla. (Wahlström 2013.) 2000-luvulla tilojen väheneminen on kuitenkin selvästi hidastunut.

Vuodesta 2000 tilojen lukumäärä on vähentynyt vuoteen 2013 mennessä hieman yli

20 000, jolloin aktiivitulojen lukumäärä oli vuoden 2012 laskennassa 59 042 kpl. (Maatilojen lukumäärä 2013.)

Vuonna 2011 kasvintuotantotilojen osuus Suomen maataloista oli 66,6 % eli 41 027 maatilaa. Seuraavaksi suurin tuotantosuunta oli lypsykarjatalous, joita oli 17,2 % eli 10 597 tilaa. Lopun 16,2 % muodostaa muu nautakarjatalous, sika- ja siipikarjatalous sekä muu maataloustuotanto. (Maatilojen tuotantosuunnat 2012, 37.)

4.2 Maatalous Keski-Suomessa

Keski-Suomessa lomituspalveluiden piiriin kuuluvista maataloista suurin osa kuuluu johonkin alueen kolmesta lomituspalveluyksiköstä, joita hallinnoivat Hankasalmen ja Karstulan kunnat sekä Keuruun kaupunki. Hankasalmen paikallisyksikkö järjestää lomitusta Hankasalmen, Konneveden, Laukaan, Uuraisten ja Äänekosken maataloille. Keuruun paikallisyksikkö järjestää lomitusta Jyväskylän, Jämsän, Keuruun, Multian, Muuramen ja Petäjäveden alueella sekä Mänttä-Vilppulalle, joka sijaitsee Pirkanmaan maakunnassa. Karstulan kunta järjestää lomitusta pohjoisen Keski-Suomen kunnista Kannonkoskelle, Karstulaan, Kinnulaan, Kivijärvelle, Kyyjärvelle, Pihtiputaalle, Saarijärvelle ja Viitasaarelle. Keski-Suomen kunnista Joutsa, Kuhmoinen ja Toivakka kuuluvat Sysmän paikallisyksikön hallinnon alaisuuteen.

Keskisuomalaisilla kotieläintiloilla kunnasta riippumatta kotieläintulot tulevat nautakarjasta maidon tai lihan muodossa. Kaikissa kunnissa maidontuotanto oli pääasiainen tulon lähde. Seuraavaksi eniten on lihanautoja ja hiehoja kasvattavia tiloja.

ELY-keskuksittain tarkasteltuna Keski-Suomi jäi vuonna 2011 kuudestatoista ELY-keskuksesta yhdenneksitoista suurimmaksi lypsykarjamäärässä noin 14 600 lypsy-lehmällä, kun suurimmalla ELY-keskusalueella Pohjois-Pohjanmaalla lypsylehmiä oli noin 43 300. Keski-Suomea vähemmän lypsykarjatiloja oli Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Satakunnan, Kainuun, Ahvenanmaan ja Lapin ELY-keskusten alueilla. Suurimmat maidontuotantoalueet ovat Pohjanmaan ja Pohjois-Savon alueella. Kaikki nautaeläimet yhteen laskettuna Keski-Suomi nousee viidenneksi suurimmaksi nautaeläinten tuottamisessa. Tällöin Keski-Suomen taakse jäävät suuremmista maidon-

tuottaja-alueista Hämeen ja Pirkanmaan ELY-keskuksen alueet. (Lypsylehmien lukumäärä 2011.)

Keski-Suomen alueella oli maidon- ja naudanlihantuotannon lisäksi vain hyvin vähän sianlihan, kananmunien ja broilerintuotantoon erikoistuneita tiloja. Sikoja Keski-Suomessa oli vuonna 2011 noin 14 300 kappaletta, kun suurimmalla tuottaja-alueella Varsinais-Suomessa sikoja oli 368 600 kappaletta. Keski-Suomea vähemmän sikoja oli Kainuun ja Lapin alueen lisäksi Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Ahvenanmaan alueella. Suurimpia tuottaja-alueita olivat Varsinais-Suomen lisäksi Satakunta, Pohjanmaa, Etelä-Pohjanmaa ja Häme. (Sikojen lukumäärä 2012, 63.) Siipikarjatuotannossa käytettäviä lintuja Keski-Suomi tuotti yhteensä noin 49 900 kappaletta, kun suurin tuottaja-alue Varsinais-Suomi tuotti 3,7 miljoonaa lintua ja pienin tuottaja-alue Lappi noin 4 700 lintua. Keski-Suomea vähemmän siipikarjaa tuotti seitsemän ELY-keskusaluetta. (Siipikarjan lukumäärä 2012, 67.)

Voidaan sanoa, että Keski-Suomi on erikoistunut maidon ja naudanlihan tuotantoon eri tuotantosuuntien vertailun pohjalta. Suuret sikalat ja kanalat ovat luontaisesti rakentuneet alueille, joissa myös peltojen käyttö viljan viljelyyn on ominaisinta edullisten sääolojen, lohkojen koon ja peltomaan rakenteen vuoksi. Viljan viljelylle ominaisimmille alueille ovat keskittyneet myös suurimmat teurastamot ja rehutehtaat, jotka osaltaan helpottavat erikoistumista tietyillä maantieteellisillä alueilla. Myös vuosien saatossa syntynyt paikallinen kulttuuri on ohjannut tiloja, sekä tilojen jatkajia pysymään alueelle periytyneissä tuotantosuunnissa.

Keski-Suomen paikallisyksiköistä suurin mitattuna maitoa tuottavien tilojen lukumäärällä on Karstulan paikallisyksikkö. Sen alueella tuotetaan maitoa noin 53 955 416 litraa, 272 maatilalla (ks. taulukko 5.). Seuraavaksi eniten maitoa tuottavia tiloja on Hankasalmen paikallisyksikössä, jossa 126 maatilaa tuottaa 21 946 145 litraa maitoa. Keuruun yksikössä tiloja on 128 ja maitotuotos on 14 524 028 litraa. Keuruun tilastoista on jätetty pois Mänttä-Vilppulan kunnan maidontuotantotilojen tiedot, koska tuotantomäärät ovat Pirkanmaan maakunnan tuotostiedoissa.

Suurin maidontuottajakunta Keski-Suomessa on Karstulan paikallisyksikön Pihtiputaan kunta, jossa tuotettiin vuonna 2013, 17 498 274 litraa maitoa (ks. taulukko 5). Myös seuraavaksi suurin maidontuotantokunta on Karstulan paikallisyksikön Saarijärven kunta, jossa tuotetaan 11 729 562 litraa maitoa. Pihtiputaalla oli vain 5 maitotilaa enemmän kuin Saarijärvellä vuonna 2013, mutta Pihtipudas tuotti noin 5,7 miljoonaa litraa enemmän maitoa. Tämä kertoo siitä, että Saarijärven maitoa tuottavat maatilat ovat keskimäärin pienempiä karja- ja tuotosmäärältään kuin Pihtiputaan tilat.

Taulukko 5. Maidontuotantotilojen ja tuotetun maidon määrä kunnittain (Alueittainen maidontuotanto 2014, muokattu)

	Tiloja	Maidontuotanto, l
Hankasalmi	46	8 739 945
Joutsa	26	6 972 437
Jyväskylä	33	4 840 615
Jämsä	22	3 784 352
Kannonkoski	9	1 789 913
Karstula	27	6 095 347
Keuruu	24	4 395 034
Kinnula	39	4 770 229
Kivijärvi	9	1 489 620
Konnevesi	19	2 998 289
Kuhmoinen	11	3 155 570
Kyyjärvi	22	3 819 214
Laukaa	32	4 895 405
Luhanka	6	917 142
Multia	12	1 166 995
Muurame	7	1 410 623
Petäjävesi	15	3 321 443
Pihtipudas	70	17 498 274
Saarijärvi	65	11 729 562
Toivakka	9	1 549 673
Urainen	15	3 266 068
Viitasaari	31	6 763 257
Äänekoski	14	2 046 438
Yhteensä:	563	107 415 445

Vuoden 2013 aikana Keski-Suomessa teurastettiin noin 15 526 nautaeläintä, joista saatiin 4 670 478 kiloa lihaa. Suurin lihantuottajakunta oli Pihtipudas, jossa teurastettiin 1 335 nautaa. Seuraavaksi suurimmassa lihantuotantokunnassa Keuruulla teuras-

tettiin 1 183 nautaa ja kolmanneksi eniten teurastuksia suoritettiin Saarijärvellä. Kaiken kaikkiaan kunnista yli tuhannen teurastetun naudan joukkoon pääsivät kolmen suurimman lisäksi Kinnula ja Hankasalmi (ks. taulukko 6.).

Taulukko 6. Teurastettujen nautojen ja lihan määrä kunnittain (naudanlihantuotanto kunnittain 2014, muokattu)

	Kpl	Kg
Hankasalmi	1 061	311 410
Joutsa	926	277 574
Jyväskylä	929	278 032
Jämsä	321	90 517
Kannonkoski	703	223 593
Karstula	952	296 718
Keuruu	1 183	332 017
Kinnula	1 100	338 775
Kivijärvi	241	71 715
Konnevesi	358	101 912
Kuhmoinen	176	51 882
Kyyjärvi	599	195 326
Laukaa	934	280 465
Luhanka	214	66 712
Multia	468	135 146
Muurame	177	58 833
Petäjävesi	435	133 626
Pihtipudas	1 335	389 651
Saarijärvi	1 140	324 799
Toivakka	502	161 878
Uurainen	470	140 577
Viitasaari	836	271 383
Äänekoski	466	137 940
Yhteensä:	15 526	4 670 478

5 POHJOISEN KESKI-SUOMEN LOMITUSALUEET

5.1 Kannonkoski

Kannonkoski sijaitsee noin 100 km Jyväskylästä pohjoiseen 77-tien ja valtatie 13:n välissä. Kannonkosken kunnassa asui vuoden 2013 lopulla 1 522 asukasta (Kuntien asukasluvut aakkosjärjestyksessä 2013). Vuosilomaan oikeutettuja maatiloja vuonna

2013 Kannonkoskella oli 17 kpl. Vuodesta 2012 tiloja on jäänyt pois lomitukseen piiristä kaksi kappaletta. Vuosilomaan oikeutettuja yrittäjiä näillä 17 tilalla on yhteensä 28, joista 15 miehiä ja 13 naisia. Kunnan alueella asuu 3 lomittajaa.

5.2 Karstula

Karstula sijaitsee noin 100 km päässä Jyväskylästä luoteeseen valtatie 13:n läheisyydessä. Asukkaita Karstulassa on 4 347 (Kuntien asukasluvut aakkosjärjestyksessä 2013). Vuosilomaan oikeutettuja maatiloja Karstulassa vuonna 2013 on ollut 47 kpl, josta muutosta edelliseen vuoteen 1 maatilan vähennys. Tiloilla työskentelee 70 vuosilomaan oikeutettua yrittäjää, joista 38 miehiä ja 32 naisia. Kunnan alueella asuu 9 lomittajaa. Karstulan kunta on tehnyt Melan kanssa toimeksiantosopimuksen pohjoisen Keski-Suomen lomituspalvelujen järjestämisestä, joten kaikki pohjoisen Keski-Suomen lomittajat ja johtavat lomittajat työskentelevät Karstulan kunnan alaisuudessa. Päivittäin kunnantalolla työskentelee lomituspalvelujohtaja, lomasihteeri ja 2 johtavaa lomittajaa.

5.3 Kinnula

Kinnula sijaitsee pohjoisen Keski-Suomen lomitusalueen luoteisnurkassa, noin 145 km:n päässä Kokkolasta 58-tien varrella ja Jyväskylästä noin 165 km pohjoiseen. Kinnulassa asuu 1 767 asukasta (Kuntien asukasluvut aakkosjärjestyksessä 2013). Vuosilomaan oikeutettuja maatiloja Kinnulassa vuonna 2013 oli 49 kpl, josta muutosta edellisvuoteen 4 maatilan vähennys. Vuosilomaan oikeutettuja yrittäjiä tiloilla työskentelee 58, joista 42 miehiä ja 16 naisia. Kunnan alueella asuu 9 lomittajaa. Kinnulassa järjestetään johtavan lomittajan toimistopäivä kerran kuukaudessa.

5.4 Kivijärvi

Kivijärven kunta sijaitsee 58-tien varressa, noin 130 km Jyväskylästä luoteeseen, Karstulan ja Kinnulan välissä. Asukkaita kunnassa vuoden 2013 lopussa on ollut 1 260 (Kuntien asukasluvut aakkosjärjestyksessä 2013). Vuosilomaan oikeutettuja maatiloja

kunnassa vuonna 2013 on ollut 16 kpl, ja edellisestä vuodesta tilojen määrä on vähentynyt 1 tilalla. Vuosilomaoikeuden omaavia yrittäjiä Kivijärvellä on 22, joista 13 miehiä ja 9 naisia. Kunnan alueella asuu 4 lomittajaa.

5.5 Kyyjärvi

Kyyjärven kunta sijaitsee valtatie 13:n varressa, noin 120 km:n päässä Jyväskylästä luoteeseen pohjoisen Keski-Suomen eteläisellä rajalla. Asukkaita Kyyjärvellä vuoden 2013 lopussa on ollut 1 431 (Kuntien asukasluvut aakkosjärjestyksessä 2013). Vuosilomaan oikeutettuja maatiloja kunnassa on vuonna 2013 ollut 22 kpl, joilla on työskennellyt yhteensä 37 yrittäjää, joista 22 miehiä ja 15 naisia. Maatilojen lukumäärä on pienentynyt edelliseen vuoteen verrattuna 6 kpl. Lomittajia kunnan alueella asuu 4 kappaletta. Kyyjärvellä järjestetään johtavan lomittajan toimistopäivä kerran kuukaudessa.

5.6 Pihtipudas

Pihtiputaan kunta sijaitsee E4-tien varrella noin 140 km Jyväskylästä pohjoiseen. Kunnassa asui vuoden 2013 lopulla 4 357 asukasta (Kuntien asukasluvut aakkosjärjestyksessä 2013). Vuosilomaan oikeutettuja maatiloja kunnassa on ollut vuonna 2013 86 kpl, joilla on työskennellyt 140 yrittäjää, joista 83 miehiä ja 57 naisia. Maatilojen lukumäärä on pienentynyt edelliseen vuoteen verrattuna 2 kpl. Pihtiputaan kunta on vuosilomaan oikeutettujen tilojen ja yrittäjien lukumäärään perustuen pohjoisen Keski-Suomen suurin lomitettava kunta. Lomittajia kunnan alueella asuu 29 kappaletta. Pihtiputaalla työskentelee 2 johtavaa lomittajaa.

5.7 Saarijärvi

Saarijärven kaupunki sijaitsee noin 60 km:n päässä Jyväskylästä valtatie 13:n varrella. Pylkönmäen kunta ja Saarijärven kaupunki yhdistyivät vuoden 2009 alussa ja, liitoksessa yhdistyneen kaupungin asukasluku vuonna 2013 oli 10 160 (Kuntien asukasluvut aakkosjärjestyksessä 2013). Vuosilomaan oikeutettuja tiloja Saarijärvellä on 83

kappaletta, luku oli sama myös edellisenä vuonna. Maatilojen lukumäärässä Saarijärvi jää toiselle sijalle häviten Pihtiputaan tilamäärälle vain 3 maatilaa verran. Lomittajia kunnan alueella asuu 20 kappaletta. Saarijärvellä johtava lomittaja on tavattavissa 4 kertaa kuukaudessa.

5.8 Viitasaari

Viitasaaren kaupunki sijaitsee noin 100 km:n päässä Jyväskylästä E4-tietä pohjoiseen. Viitasaaren asukasluku on vuoden 2013 lopulla ollut 6 895 asukasta (Kuntien asukasluvut aakkosjärjestyksessä 2013). Vuosilomaan oikeutettuja tiloja alueella on 44 kpl ja yrittäjiä on ollut yhteensä 68, joista 38 miehiä ja 30 naisia. Maatiloja lomituspalvelujen piiristä on kadonnut 3 kpl edellisestä vuodesta. Lomittajia kunnan alueella asuu 13. Johtavan lomittajan toimistopäivä järjestetään kerran viikossa kaupungintalolla.

6 TYÖSSÄJAKSAMISEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

6.1 Työhyvinvointi

Työhyvinvoinnilla tarkoitetaan sitä, että työn tekeminen on turvallista työn tekijälle. Lisäksi työn tulisi olla terveellistä ja mielekästä. Hyvällä ja motivoivalla johtajalla on suuri merkitys parannettaessa työhyvinvointia. Työyhteisön ilmapiirillä on myös suuri vaikutus yksittäisen työntekijän työhyvinvointiin. Lisäksi työntekijöiden ammattitaidon katsotaan vaikuttavan työhyvinvointiin. On todettu, että hyvinvoinnin lisääntyessä työhön sitoutuminen kasvaa ja sairauspoissaolojen määrä laskee. Näin ollen myös työn tuottavuus lähtee nousuun. Työhyvinvoinnin edistäminen on aina kahden kauppa, joten siihen tarvitaan työnantajan ja työntekijän yhteinen työpanos. Työnantajalle katsotaan kuuluvaksi työympäristön turvallisuudesta huolehtiminen ja työntekijöiden yhdenvertainen kohtelu ja hyvä johtajuus. Työntekijän vastuulla on omasta ammatillisesta osaamisesta huolehtiminen ja työkyvyn ylläpitäminen. Hyvinvoinnin parantamiseksi työpaikoilla voidaan pyrkiä parantamaan työoloja ja ammatillista osaa-

mista. Myös työkykyä ylläpitävä toimita on tarpeellista työhyvinvoinnin kannalta. (Työhyvinvointi n.d.)

6.2 Työturvallisuus

Työturvallisuuslailla pyritään parantamaan työntekijöiden työolosuhteita työkyvyn turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi. Lain tarkoituksena on samalla ennalta ehkäistä erilaisia työtapaturmia, ammattitauteja ja työntekijöiden henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin haittoja sekä vaaroja. Työturvallisuuslaki koskee kaikkia työ- ja virkasuhteisia sekä vuokratyöntekijöitä. Lain mukaan työnantaja on velvollinen pitämään huolta työntekijän työturvallisuudesta ja terveydestä. Lisäksi työnantajan on selvitettävä ja tunnistettava työhön sekä työtiloihin liittyvät haitta- ja vaaratekijät.

Myös työhön kuuluvat riskit on pystyttävä toteamaan ja arvioimaan niistä mahdollisesti aiheutuvat haitat. Tärkeimpiä työturvallisuuslain määräyksiä ovat työntekijän perehdyttämiseen liittyvät asiat. Perehdyttämisessä on tarkoitus antaa työntekijälle tietoa työpaikan haitta- ja vaaratekijöistä sekä perehdyttää työpaikan työ- ja tuotantomenetelmiin.

Työnantajan velvollisuuksien lisäksi myös työntekijällä on lain mukaan velvollisuuksia. Työntekijän on noudatettava työnantajalta tulleita määräyksiä ja ohjeita työturvallisuuden liittyen. Työntekijällä on velvollisuus olla häiritsemästä muita työntekijöitä epäasiallisella kohtelulla kuten fyysisellä ja henkisellä väkivallalla. Lisäksi kaikista työntekoa vaarantavista työolosuhteista ja työvälineistä on ilmoitettava työnantajalle välittömästi. (Työturvallisuus n.d.)

6.3 Työtyytyväisyys

Työtyytyväisyydellä on useita eri määritelmiä riippuen tutkijasta. Erään määritelmän mukaan tunteakseen tyytyväisyyttä on työntekijän koettava, että työ vastaa hänen odotuksiaan. Suuri painoarvo on sillä, kuinka hyvin työ tukee henkilökohtaisia päämääriä ja tarpeita. Kaiken lisäksi vaatimukset ja odotukset vaihtelevat työntekijän iän, sukupuolen, elämäntilanteen ja koulutustaustan myötä. Tärkeää on myöskin se, että työ koetaan mielenkiintoiseksi ja siitä saatava palkkio on riittävä. (Koskimäki 2011, 10 - 11.)

7 LOMITTAJAKYSELYN TARKOITUS

7.1 Tutkimuksen tavoite

Hyvin usein lomittajan työ on enemmän kanssakäyntiä yrittäjien kuin esimiesten kanssa. Jos työn teossa ei tule ongelmia ja lomittajalla on jaksolle suunnitellut työkohteet tiedossa, ei hänen välttämättä tarvitse olla yhteydessä toimiston henkilökuntaan jopa kuukausiin. Tästä syystä osalle lomittajista saattaa tulla sellainen tunne, että he jäävät ongelmiansa ja työssä esiintyvien epäkohtien kanssa yksin. Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia, kuinka lomittajat kokevat työturvallisuutensa maataloilla ja kuinka lomittajien ja hallinnon yhteistyö sujuu lomittajien mielestä. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin lomittajien työhyvinvointia ja työtyytyväisyyttä, jotka vaikuttavat oleellisesti lomittajien työssä viihtyvyyteen. Jos lomittajat kokevat, etteivät ole tyytyväisiä työhönsä, se saattaa heijastua työmotivaation vähenemisenä, poissaoloina tai ammatinvaihtona.

7.2 Tutkimusmenetelmä ja aineisto

Opinnäytetyön ja tutkittavien ongelmien kannalta parhaaksi tutkimusmenetelmäksi osoittautui kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä. Tällaisen tutkimusmenetelmän keskeisiä piirteitä ovat mm. hypoteesien esittäminen, aineiston keruu siten, että havain-

toaineistosta pystytään suorittamaan määrällinen, numeerinen mittausta. Lisäksi kvantitatiivisesta tutkimuksesta pitää pystyä tekemään päätelmiä ja kuvaamaan tuloksia prosenttitaulukoiden avulla. (Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara. 2005, 130-131.)

Kyselytutkimuksen etuna on, että laajankin tutkimusaineiston kerääminen on helppoa. Tutkimukseen pystyy ottamaan mukaan paljon vastaajia ja pystytään kysymään paljon asioita. Lisäksi se säästää tutkijan aikaa, koska jokaista kyselyyn osallistujaa ei tarvitse erikseen haastatella. Kyselytutkimuksen heikkouksina voidaan todeta olevan vastaajien väärinymmärtämät kysymykset ja ovatko vastaajat edes pyrkineet vastaamaan rehellisesti ja huolellisesti. (Hirsjärvi ym. 2005, 184-185.)

Kyselyn toteuttamistapaa pohdittaessa vaihtoehtona oli lähettää kysely lomittajille kotiin ja pyytää heitä palauttamaan se lomatoimistolle tiettyyn palautuspäivään mennessä. Tultiin siihen johtopäätökseen, että tällä tavalla toteutettuna kyselyn vastausprosentti jäisi liian alhaiseksi. Toisena vaihtoehtona oli lähettää kysely kotiin ja pyytää lomittajia palauttamaan se syksyllä järjestettävänä koulutuspäivänä, jolloin lomittajien ei olisi tarvinnut maksaa postituskuluja kyselyn palauttamisesta. Myös tällä tavalla järjestettynä epäiltiin vastausprosentin jäävän liian alhaiseksi.

Lopulta päädyttiin keräämään tutkimusaineistoa lomittajilta kyselytutkimuksen avulla, joka järjestettiin osana pohjoisen Keski-Suomen lomittajien yhteistä koulutuspäivää Karstulan Wanhoissa Wehkeissä 29.11.2013. Järjestettäessä kysely koulutuspäivän aikana pystyttiin varmistamaan korkea vastausprosentti ja kattavampi mielipide kysyttäviin kysymyksiin. Opinnäytetyön aiheen esittelyn ja vastausohjeiden antamisen jälkeen vastaajilla oli puoli tuntia aikaa vastata kyselyyn. Käytetty kyselylomake on liitteenä 1.

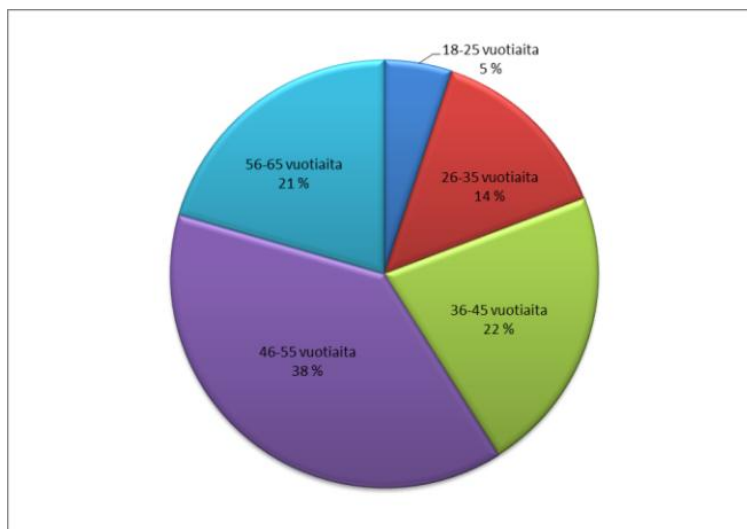
Kyselytutkimuksen tulosten käsittelyssä apuna käytettiin Exceliä, johon lomittajien vastaukset koottiin.

8 LOMITTAJAKYSELYN TULOKSET

8.1 Vastaajien taustatiedot

Kysymyssarjan ensimmäisessä vaiheessa kysyttiin yleisiä kysymyksiä, joilla pystyttiin selvittämään mm. lomittajien ikä, työkokemus ja koulutus. Kyselyyn vastasi yhteensä 78 lomittajaa, joista 32 oli naisia ja 46 miehiä. Karstulan yhteistoiminta-alueella oli kyselyn ajankohtana yhteensä 100 vakituista lomittajaa, jolloin vastausprosentiksi muodostui 78, joten kyseessä on varsin edustava otos, jotta saadaan aikaiseksi hyvä käsitys lomittajien mielipiteistä kysyttäviin kysymyksiin.

Lomittajien ikäjakaumassa suurin ikäryhmä on 46-55 –vuotiaat (ks. kuvio 1), joita on 56-65 –vuotiaiden lisäksi yhteensä 59 prosenttia vastaajien kokonaismäärästä. Nuoria 18-25 –vuotiaita on pelkästään 5 % vastaajista, eikä 26-35 –vuotiaitakaan ole kuin 14 prosenttia vastaajista. Suuri joukko keski-ikäisiä ja lähellä eläkeikää olevia lomittajia on selitettävissä 70- ja 80-luvun lomitussuunnitelman muutoksilla, joiden avulla pystyttiin palkkaamaan suuri määrä lomittajia kuntien palvelukseen ja jotka edelleen ovat työelämässä.

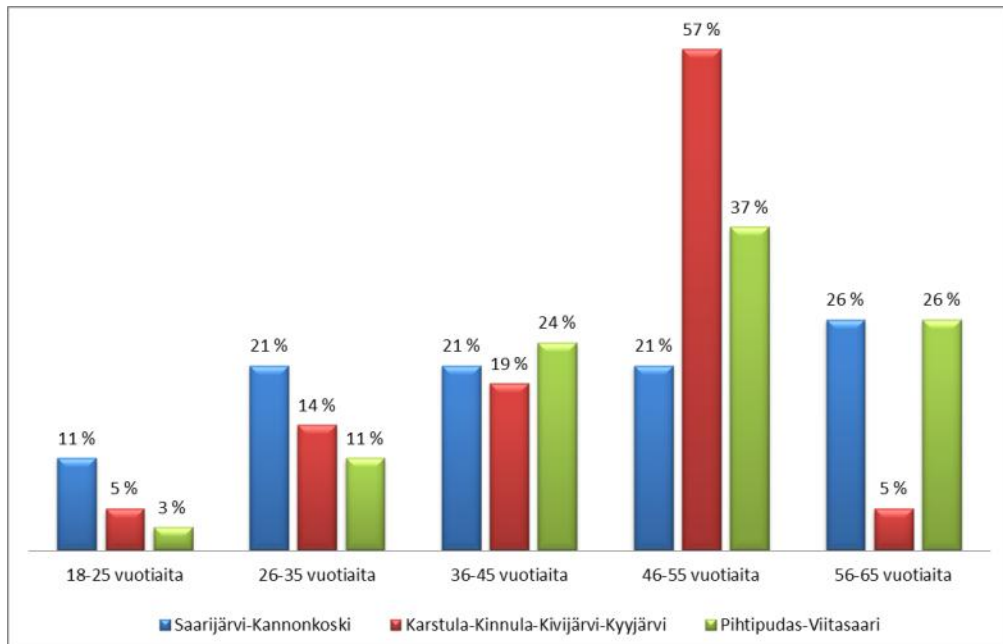

Kuvio 1. Lomittajien ikäjakauma

Tarkasteltaessa lomittajien työskentelyvuosia kunnallisen lomituksen parissa on myös nähtävissä samanlainen suuntaus kuin ikäjakaumassa. 21-30 vuotta työskennelleitä vastaajista on 39 prosenttia ja 31-40 vuotta työskennelleitä 15 prosenttia vastaajista. Toiseksi suurin ryhmä ovat 11-20 vuotta työskennelleet 24 prosentin osuudella ja lähes saman verran on 0-10 vuotta työskennelleitä 21 prosentin osuudella. Yli 50 prosenttia yli 21 vuotta alalla työskennelleitä kertoo hyvin silloisen ajan lomittajien tarpeesta. Tulevina vuosina lomittajia tulee eläköitymään kiivasta tahtia, mutta samoin on käymässä viljelijöidenkin keskuudessa. Viljelijöiden keski-ikä on lähes 51 vuotta (Yrittäjien keski-ikä 2012), joten on todennäköistä, että tiloja joutuu lopettamaan jatkajan puuttuessa. Lopettavien tilojen myötä myös lomittajien tarve vähenee.

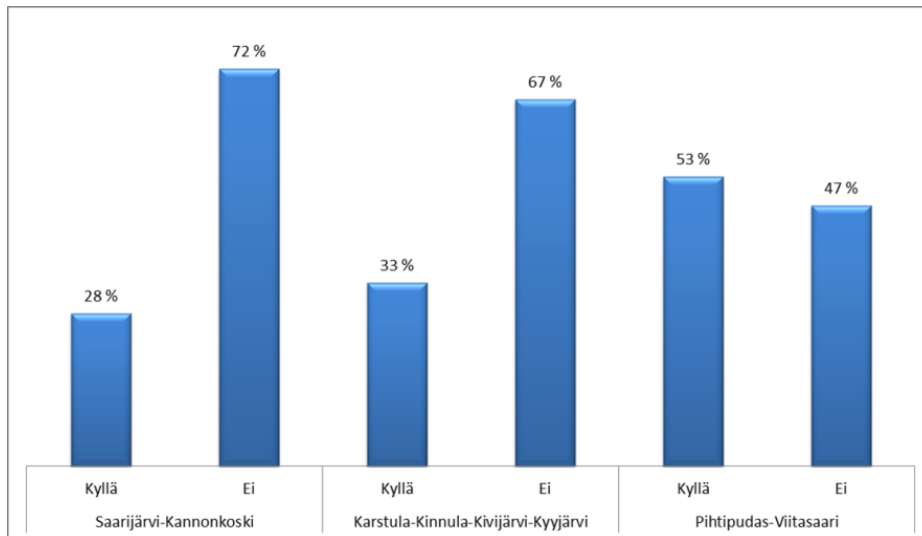
MTT:n tutkimuksen mukaan todennäköisyys sille, että tila lopettaa toimintansa on suurin juuri pienillä tiloilla ja sellaisilla tiloilla, joilla kannattavuus on ollut huonompi. Lisäksi on nähtävissä suuntaus, että mitä pohjoisempana iäkkäiden yrittäjien tila sijaitsee, sitä todennäköisempää lopettaminen on. (Väre & Heshmati 2004, 21.)

Kuviosta 2 on nähtävissä, että neljäsosa Pihtipudas-Viitasaari, sekä Saarijärvi- Kannonkosken lomittajista kuuluu 56-65 -vuotiaiden ikäryhmään. Näiden kuntien alueella on tarpeellista miettiä, millainen on tulevien vuosien aikana tapahtuva lomittajien eläköitymisen vaikutus alueen lomitusten toteuttamiseen. Onko myös tiloja lopettamassa samassa suhteessa, vai joudutaanko palkkaamaan lisää lomittajia?

Kuvio 2. Lomittajien ikäjakauma lomitusalueittain

Kysyttäessä kuuluuko lomittaja lomitusrenkaaseen kertoo 41 % kuuluvansa lomitusrenkaaseen ja 58 % ei kuuluvansa lomitusrenkaaseen, vastaajista 1% ei vastannut kysymykseen. Pihtipudas-Viitasaari alueella on kyselyn mukaan 53 % lomittajista usean tilan renkaassa (ks.kuvio 3). Lomitusrenkaassa on sekä hyvät että huonot puolensa. Hyvinä puolina voidaan todeta, että lomittaja saa helpommin jakson työtunnit täyteen ja tilat ovat tuttuja. Yksi lomittaja voi saada vuodesta toiseen työtuntinsa täyteen 4-8 maatilan lomituksilla. Lomittajan ei tarvitse jännittää löytääkö hän aamalla tilalle, tai millaisia yrittäjiä tilalla työskentelee. Myös yrittäjät luottavat helpommin rengaslomittajaansa, johon ovat pystyneet tutustumaan paremmin aikojen saatossa. Yrittäjät varaavat lomansa etukäteen kolmesta kuukaudesta jopa vuoteen eteenpäin, jolloin rengaslomittajalla on pitemmänkin ajan työkohteet ja loma-ajat tiedossa. Toki on myös lomitusrengasta vastustavia lomittajia. Heidän mielestään erilaisten ja uusien tilojen lomituksessa heidän ammattitaitonsa pysyy parempana ja samalla näkee erilaisia työskentelytapoja.

Kuvio 3. Rengaslomittajat alueittain

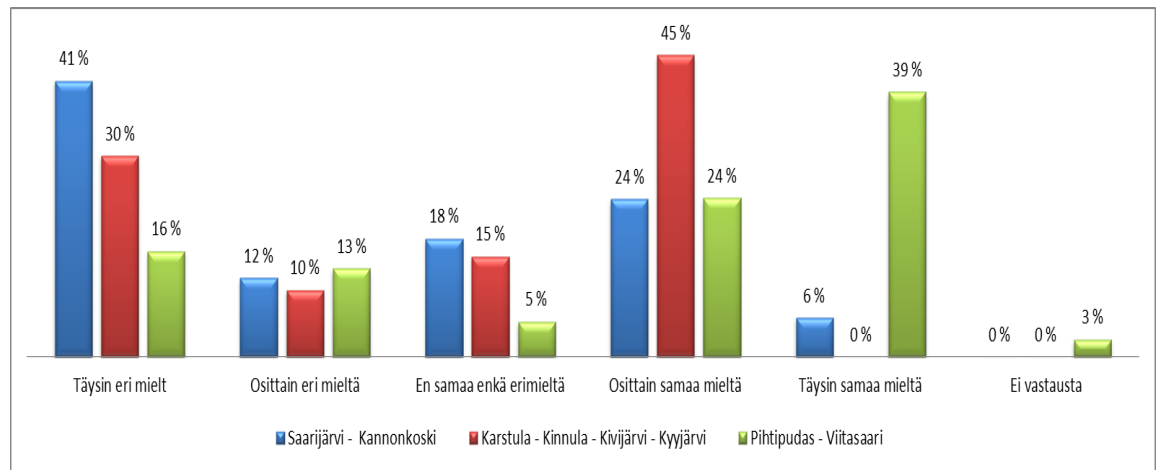
8.2 Työturvallisuus

Kysyttäessä ns. tuplalomien pitämisestä tiloilla 50 % lomittajista sanoo olevansa joko täysin tai osittain samaa mieltä. Tuplaloma tarkoittaa sitä, että useamman yrittäjän maatilalla yhden yrittäjän pitäessä vuosilomaa, irrottautuu myös toinen yrittäjä oman päivittäisen työpanoksen tekemisestä. Lomittaja joutuu siis tekemään useamman yrittäjän työt vaikka vain yksi yrittäjä olisi lomalla.

Kuvion 4 mukaan lomittajien vastauksista ilmenee, että tuplalomia pidettäisiin eniten Pihtipudas-Viitasaari alueella. Pihtipudas-Viitasaari alueen lomittajista väitteeseen ”osalla lomittamistani tiloista pidetään tuplalomia” vastasi 62 prosenttia olevansa osittain tai täysin samaa mieltä väitteen kanssa. Saarijärvi-Kannonkoski lomittajista 41 % on täysin eri mieltä väitteen kanssa.

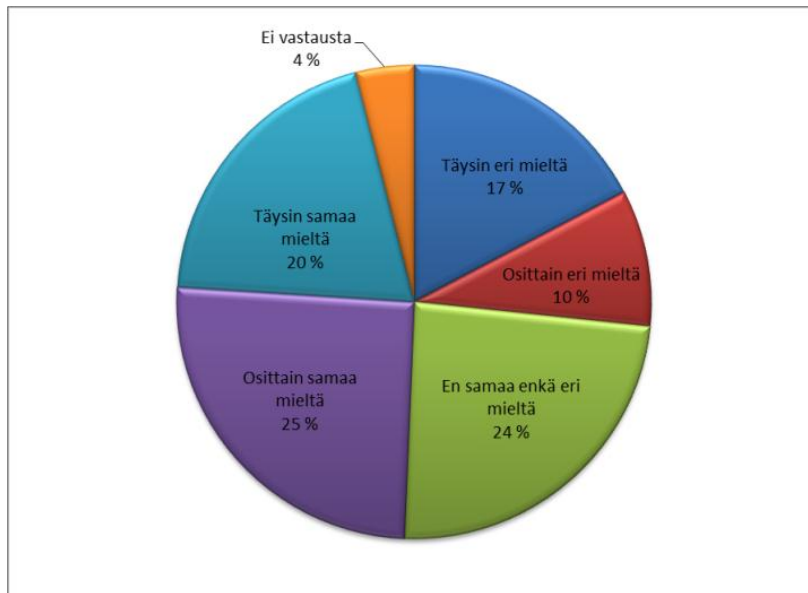
Tuplalomaksi ei katsota tilannetta, jossa molemmat yrittäjät irtautuvat työstä, toinen lomittajan avulla ja toinen esim. tilan palkkaaman työntekijän avulla. Tärkeintä on, että kaikkien yrittäjien päivittäiselle työpanokselle navettatöissä on tekijä, eikä lomittajan tarvitse tehdä kuin lomitettavan yrittäjän työtehtävät. Kahden lomaoikeuden tilalla, tilan välttämättömien navettatöiden tekemiseen tulisi kulua 9 tuntia tai yli. Alle 9 tunnin kokonaistyöajan tiloilla yrittäjillä on yhtäaikaisvelvoite vuosilomien pi-

tämisessä, jolloin lomittajan kuuluukin tehdä työt yksin. Jos yksi lomittaja voi tehdä molempien yrittäjien päivittäisen työosuuden, on mahdollista, että työajan mitoituksessa on tehty virheitä. Tähän kysymykseen on joskus vaikea saada lomittajalta totuudenmukaista vastausta, koska he saattavat pelätä omien töidensä puolesta. Jos he kertovat lomatoimistolle tuplalomien pitämisestä, saattavat yrittäjät asiasta kuullaan olla käyttämättä kyseistä lomittajaa lomituksissaan.

Kuvio 4. Tuplalomien pitäminen lomitusalueittain

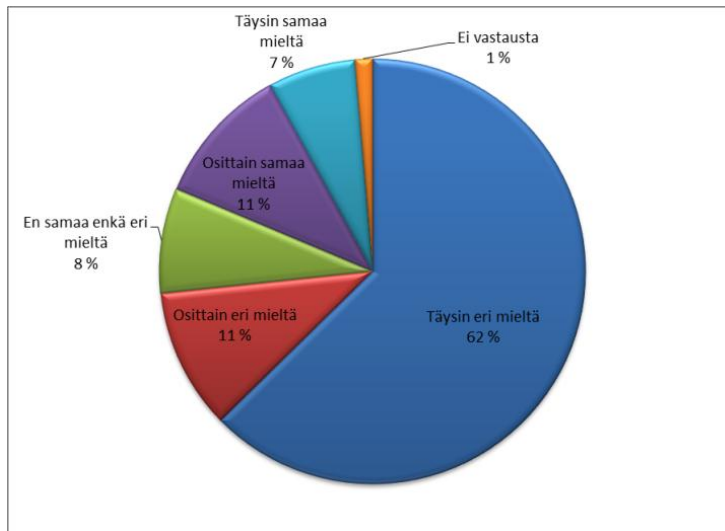
Lomittajista 45 % on joko täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että yrittäjät purkavat heille omia perhe- ja parisuhdeongelmiaan (ks. kuvio 5). Tilanteet tuntuvat kiusallisilta lomittajan mielestä, koska heidän pitäisi pystyä olemaan kaikkia tilan yrittäjiä kohtaan melko neutraaleja. Tällaiset tilanteet asettavat lomittajan alttiiksi stressille ja saattavat pahimmillaan vaikuttaa siihen, että lomittaja ei enää halua mennä kyseiselle tilalle töihin. Lisäksi on mahdollista, että lomittaja oireilee tilalle joutumista hakemalla sairauslomaa epämiellyttävälle tilalle joutumisen estämiseksi.

Kuvio 5. Yrittäjien lomittajille purkamat perhe- ja parisuhdeongelmat

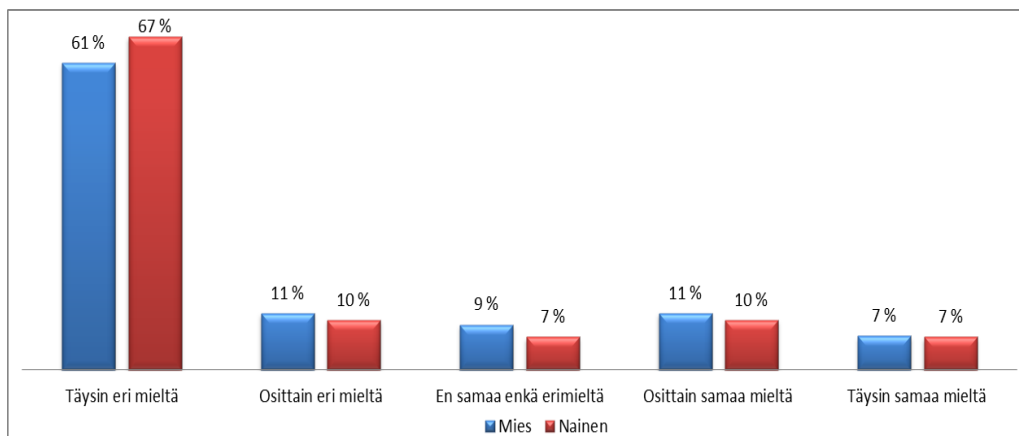
Riski joutua henkisen ja/tai fyysisen väkivallan kohteeksi lomitustyössä on tilastojen mukaan melko pieni. Työturvallisuuskeskuksen tekemän tutkimuksen mukaan maa- ja metsätaloustyössä riski joutua henkisen/fyysisen väkivallan kohteeksi on noin 2,2 %. (Työväkivallan riskiammatit 2010.)

Kuviosta 6 käy ilmi, että 62 % vastaajista on vastannut olevansa täysin eri mieltä, kysyttäessä ovatko joutuneet henkisen ja/tai fyysisen väkivallan kohteeksi. Tämän lisäksi 11 % oli osittain eri mieltä, jolloin voidaan todeta, että suurin osa lomittajista on säästynyt väkivallalta tiloilla. Kuitenkin 18 % vastaajista on kysymyksen kanssa joko osittain tai täysin samaa mieltä.

Kuvio 6. Henkisen ja/tai fyysisen väkivallan kohteeksi joutuminen

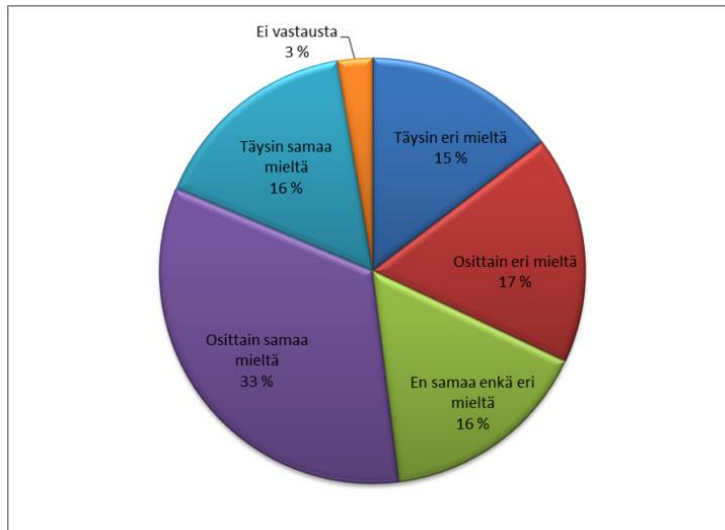
Tarkasteltaessa miesten ja naisten vastauksien jakautumista (ks. kuvio 7) on havaittavissa, että vastaukset jakautuvat erittäin tasaisesti. Miehistä ja naisista täysin samaa mieltä on 7 % ja osittain samaa mieltä miehistä 11 % ja naisista 10 %.

Kuvio 7. Fyysisen ja/tai henkisen väkivallan kohteeksi joutuneet

Työn laatu on yksi tärkeimmistä mittareista, joilla yrittäjät arvioivat lomittajia ja pahimmassa tapauksessa työn huono laatu johtaa siihen, ettei lomittajaa enää työllistettä tilalla. Hyvä työn laatu on paras käyntikortti tilalle. Ei siis ole ollenkaan yllättävää, että lähes 50 % kyselyyn vastanneista lomittajista on huolissaan työnsä laadusta (ks. kuvio 8) eli siitä suorittavatko he työnsä yrittäjien mielestä riittävän hyvin. Huoli työn laadusta, töiden tekemisestä tai niiden vahingossa tekemättä jättämisestä saattaa

pahimmillaan alkaa häiritä vapaa-aikaa. Eräs lomittaja sanoi, että vielä 20 työskentelyvuoden jälkeenkin saattaa yöllä herätä miettimään työasioita ja pohtimaan tuliko kaikki työt varmasti tehtyä. Jokainen kokee tällaiset huolet erilailla, jotkut ottavat työasioista enemmän stressiä kuin toiset. Kaikkien yrittäjien ollessa yhtäaikaan lomalla, lomittajan vastuulla saattaa olla useiden päivien ajan koko karja ja kaikki navetan laitteet.

Kuvio 8. Huoli työn laadusta

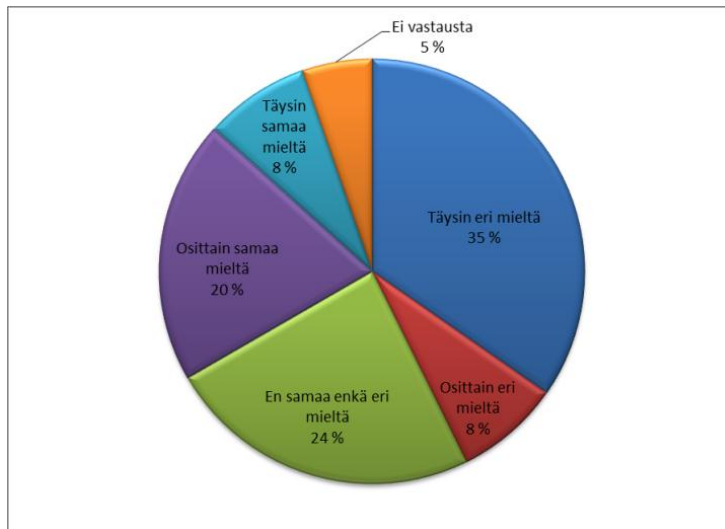
8.3 Työtyytyväisyys ja työhyvinvointi

Lomittajista 62 % oli sitä mieltä, että tiloille mitoitettu työaika on työmäärään nähden sopiva. Vastajista 29 % mielestä työaika oli vastaavasti liian vähän. Alueittain tarkasteltuna työaika sopivana pitävistä suurin joukko oli Pihtipudas – Viitasaari alueelta. Heistä 72 % piti työaika sopivana työmäärään nähden. Karstula-Kinnula-Kivijärvi-Kyyjärvi lomittajista 52 % piti työaika sopivana ja Saarijärvi-Kannonkoski lomittajista 53 %. Saarijärvi-Kannonkoski lomittajista 42 % oli sitä mieltä, että työaika on liian vähän työmäärään nähden. Samaa mieltä oli Karstula-Kinnula-Kivijärvi-Kyyjärvi lomittajista 24 % ja Pihtipudas-Viitasaari lomittajista 25 %. Kysymyksen vastauksista on hankala tehdä muunlaisia johtopäätöksiä kuin, että suurin osa lomittajista on tyytyväisiä tilan työaikaan. Kysymyksen avulla ei voida tehdä yksiselitteisiä johtopäätöksiä tietyn tilan työajan oikeaan mitoittamiseen. Lomittajien henkilökohtaiset

ominaisuudet vaikuttavat työskentelynopeuteen, joten yksittäisen tilan työaika saattaa olla yhdelle lomittajalle sopiva ja toisella liian vähäinen. Pääsääntöisesti lomitustoimistolla pyritään ottamaan lomittajien henkilökohtaiset ominaisuudet huomioon lomittajaa kiinnitettäessä tilalle töihin. Tällöin arvioidaan tilalla työskentelyyn kuluva aika ja arvioidaan kuinka paljon lomittaja tarvitsee aikaa lomitustöiden tekemiseen.

Kysyttäessä pystyykö lomittaja tekemään työnsä kiirehtimättä ja ottamatta riskejä työturvallisuuden kustannuksella oli 63 % vastaajista täysin tai osittain samaa mieltä väittämän kanssa. Joka neljäs lomittaja oli kuitenkin sitä mieltä, ettei pysty tekemään töitään kiirehtimättä ja joutuu ottamaan riskejä työturvallisuuden kustannuksella. Olisi tärkeää, että lomittajat, jotka kokevat joutuvansa kiirehtimään pysyäkseen suunnitelluissa työajoissa, kertoisivat asiasta työnjohdolle. Keskustelun avulla pystyttäisiin tarkastelemaan tekeekö lomittaja navetalla joitain sellaisia työtehtäviä, jotka eivät lomitukseen kuulu. Tarvittaessa pystyttäisiin opastamaan lomittajaa tekemään lomituksen edellyttämät työtehtävät. Jos keskustelun perusteella tullaan johtopäätökseen, että lomittaja tekee vain lomitukseen kuuluvat työtehtävät, mutta työaika ei siltikään riitä, voitaisiin työhön käytettävää aikaa lisätä, jottei lomittajan tarvitsisi kiirehtiä.

Kuvion 9 mukaan vastaajista 28 % kokee yrittäjäperheen riitelyn ja keskenään riitaisen välien verottavan myös omaa työssäjaksamista. Tällainen ilmiö on erittäin kiusallinen lomittajien näkökulmasta, koska yrittäjien keskinäinen riitely luo työympäristöön ylimääräistä jännitettä ja stressiä.

Kuvio 9. Työssä jaksamista verottava yrittäjäperheen riitelty

Positiivisena asiana voidaan todeta, että kyselyn mukaan 73 % kokee yrittäjien arvostavan työpäntä, jonka lomittajat antavat tilan hoitoon. Täysin tai osittain eri mieltä väittämän kanssa oli ainoastaan 10 % vastaajista. Työssä jaksamisen kannalta on todella tärkeää olla tyytyväinen tekemäänsä työhön ja näkisinkin, että usko yrittäjien arvostukseen kertoo lomittajien hyvästä itsetunnosta ja arvostuksesta omaa tekemistä kohtaan.

Lomittajista 77 % kokee hallintohenkilökunnan arvostavan heitä ja heidän työtään. Vastaajista 22 % ei ollut samaa eikä erimieltä ja ainoastaan 1 % oli osittain sitä mieltä, ettei hallinto arvosta lomittajia ja heidän työtään. Näkisin, että työssä jaksamisen kannalta on erittäin tärkeää molemminpuolinen arvostus. Jos ei arvosta toisen työtä, alkaa se vähitellen näkymään läpi myös omassa työskentelyssä.

Sanallisen palautteen perusteella (ks. liite 2) moni lomittaja näkee työssään monia hyviä asioita työssäjaksamisen kannalta.

Yleisesti työturvallisuus hyvä ja yrittäjät ystävällisiä.

Työskentelyolosuhteet hyvät. Oma vointi ok. Yrittäjien toiminta reilua ja asiallista.

Kohtuu hyvin on työturvallisuus. Omaa kuntoa voisi enemmän hoitaa. Tilat aina odottaa minua mikä tuntuu hyvältä.

Palautteen mukaan parannettaviakin asioita tiloilta ja yrittäjien työskentelystä löytyy.

Toisilla tiloilla on paljon puutteita joihin pitäisi puuttua useammin.

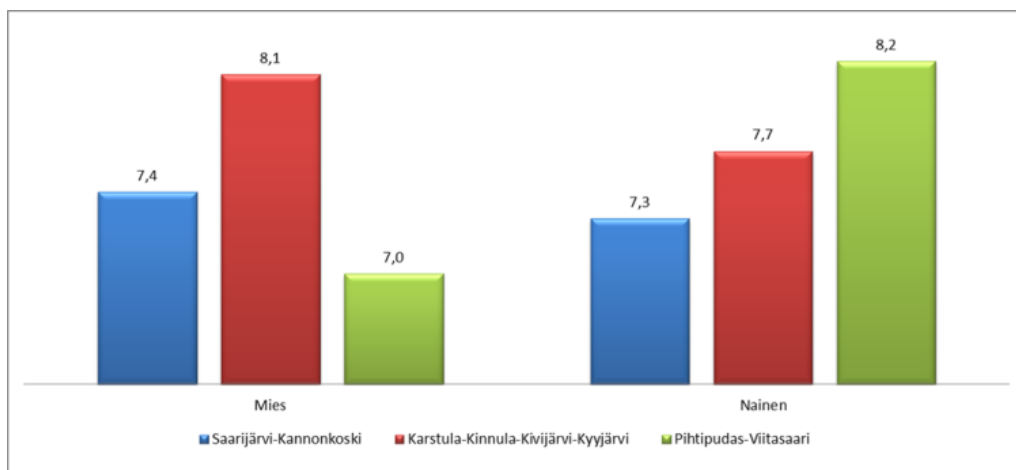
Osa tiloista on ylitarkkoja työskentelystä! Kola/harja/työjärjestys. Itse olen tyytyväinen jos homma toimii ja eläimet voivat hyvin.

Älyttömän paskaset lehmät inhottaa, ei mielellään halua sellasia lypsää kun itekkin paskaantuu.

8.4 Palaute yrittäjille

Kyselyssä lomittajia pyydettiin antamaan kouluarvosana asteikolla 4-10 yrittäjille, joiden tiloilla he ovat työskennelleet. Pihtipudas-Viitasaari alueella yrittäjät saivat arvosanaksi 8,0, Karstula-Kinnula-Kivijärvi-Kyyjärven alueen lomittajat antoivat arvosanan 8,3 ja Saarijärvi-Kannonkoski lomittajat 8,2. Yllätyin positiivisesti lomittajien yrittäjille antamista arvosanoista, koska aiemmin työssäni saama palaute on ollut usein negatiivista.

Kuviosta 10 on havaittavissa, että Saarijärvi-Kannonkoski ja Karstula-Kinnula-Kivijärvi-Kyyjärvi alueen mies- ja naislomittajat antoivat melko samanlaiset arvosanat. Suurin eroavaisuus oli Pihtipudas-Viitasaari lomittajissa, joista miesten ja naisten välinen ero arvosanoissa oli 1,2 pistettä. Muilla alueilla miehet antoivat yrittäjille naisia paremmat pisteet, mutta Pihtipudas-Viitasaari alueella miehet antoivat huonommat pisteet.

Kuvio 10. Arvosana yrittäjille

Kyselyosiossa, jossa lomittajat saivat antaa avointa palautetta tilojen työturvallisuudesta, sekä yrittäjien toiminnasta lomittajaa kohtaan, useat lomittajat kertoivat työturvallisuudessa ja valaistuksessa olevan puutteita. Työturvallisuuden puutteita ei kukaan lomittajista eritellyt, joten ei pystytä sanomaan, mitkä laitteet tai rakenteiden osat luovat työturvallisuuteen puutteita. Valaistuksen järjestäminen navettaan on haastavaa ja vaatisi jatkuvaa huolehtimista. Pölyisissä olosuhteissa lamput peittyvät nopeasti pölyn ja lian alle, jolloin valoteho alkaa lähes huomaamatta heikentymään. Valaistusta tulisi puhdistaa useammin kuin kerran kesässä, perinteisen navetanpesun yhteydessä. Eräs lomittaja kirjoitti kyselyssä ”risuja tulee, mutta keuhut uupuu” (ks. liite 2.). Monesti annetaan herkemmin palautetta niistä negatiivisista asioista, mutta usein keuhut jäävät antamatta. Toivasen (2012) mukaan pitää pystyä antamaan myönteistä ja kriittistä palautetta, mutta ei koskaan kielteistä. Hänen mukaansa juuri kriittisen (korjaavan) palautteen antamatta jättäminen estää ihmisen oppimisen.

”Aina, kun palautteen saaja reagoi tilanteeseen puolustellen, hän käyttää psyykkistä energiaansa itsensä suojelemiseen, eikä rakentavan palautteen vastaanottamiseen – oppimiseen.” (Toivanen 2012.)

Lomittajan kuten myös yrittäjän tulisi ottaa palaute rakentavana eikä hyökkäyksenä häntä kohtaan. Palautteesta saattaa olla hyötyä toimintojen ja työtapojen kehittämisessä tai työskentelyn nopeutumisessa. (Toivanen 2012.)

8.5 Lomittajien ja hallinnon yhteistyö

Laatiessani kysymyksiä koskien lomittajien mielipidettä hallintoon ja hallinnon työntekijöitä koskeviin asioihin, ajattelin palautteen olevan hieman erilaista kuin todellisuudessa kyselystä sain. Ajattelin, että lomittajat olisivat antaneet enemmän negatiivista palautetta hallinnolle heidän työskentelytavoista ja käytänteistä. Saatu palaute olikin melko positiivista ja minulle jäikin hieman sellainen olo, että onkohan palaute täysin rehellistä. Aika usein johtavan lomittajan työssä saa negatiivista palautetta lomittajilta lomahallinnon käytänteitä kohtaan ja siksi kyselyn palaute tuntui erilaiselta kuin osasin odottaa. Tilanteessa, jossa kysely järjestettiin saattaa olla vaikutusta vastausten positiivisuuteen. Koulutuspäivä, lomittajat tapaavat toisiaan, kuunnellaan luentoja, kahvitellaan ja syödään hyvin. Tämä saattaa vaikuttaa alitajuisesti kyselyn vastaajiin, jolloin he antavat positiivisempaa palautetta toisin kuin joissain eri tilanteissa kerätty palaute. Toisaalta on mahdollista, että silloin kun tunteet ovat pinnassa tilanteen ollessa kireä olisi palaute paljon negatiivisempaa, mutta hetken asioita ajatella näkeekin tilanteet vähemmän negatiivisina. Asiat hahmottaa helpommin ja huomaa, että eihän se niin paha asia ollutkaan.

Kyselyn osiossa lomittajien ja hallinnon yhteistyö, oli 13 väittämää, joihin vastaajien tuli vastata (ks. taulukko 7.) Pyrin kokoamaan osioon kysymyksiä, joista on aiemmin keskusteltu niin lomittajien kuin johtavien lomittajien kanssa. Osa lomittajista on kokenut huonona asiana työpuhelimien käytön työajan seurannan välineenä. Puhelimella kuitataan työt tilalla alkaneeksi ja loppuneeksi tekstiviestipohjaiseen palveluun. Samalla pystytään antamaan päivittäiset ajokilometrit tekstiviestillä. Tällaisen palvelun avulla on pystytty jättämään paperinen työajanseuranta pois, jolloin hallinnon työaika säästyy, koska lomittajien työtunteja ei tarvitse enää siirtää paperilomakkeista sähköiseen työajanseurantajärjestelmään. Sovelluksen huonona puolena voidaan pitää sitä, että kaikilla maatioilla ei puhelimet välttämättä toimi huonon puhelinverkon takia. Tällöin työn lopetus- tai aloituskuittaus saattaa jäädä välittymättä työajanseurantajärjestelmään. Osa lomittajista on kritisoinut järjestelmää, joten kysymyksellä pystyttiin selvittämään lomittajien kanta kyseistä työajanseurantajärjestelmää kohtaan. 75 % vastaajista on sitä mieltä, etteivät haluaisi palata vanhaan pa-

periseen työajanseurantajärjestelmään. Odotin useamman haluavan palata vanhaan järjestelmään, mutta yllätykseksi suurin osa vastaajista haluaa pysyä nykyisessä tavassa toimia.

Taulukko 7. Hallinnon ja lomittajien välinen yhteistyö

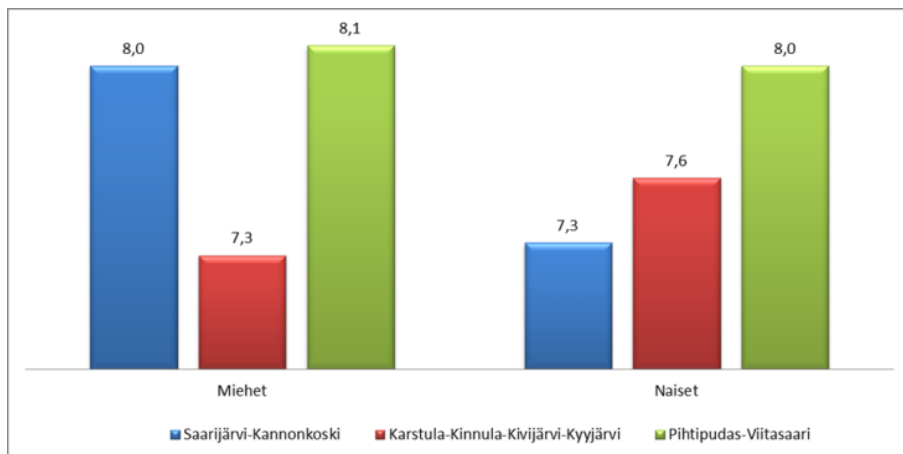
	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En samaa enkä erimielistä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	Ei vastausta
Saan tarvittaessa apua toimiston henkilökunnalta	62 %	29 %	7 %	2 %	0 %	0 %
Henkilöstön tavoittaa hyvin toimistolta 8-16 välisenä aikana	50 %	33 %	1 %	7 %	5 %	4 %
Soittaessani ilta- ja viikonloppupäivystykseen päivystysaikana tavoitan päivystävän henkilön ja saan tarvittavaa apua.	40 %	32 %	20 %	7 %	1 %	0 %
Työskentelykunnassani järjestettävä johtavan lomittajan toimistopäivä on tarpeellinen	79 %	10 %	10 %	1 %	0 %	0 %
Johtavat lomittajat ovat olleet minua kohtaan tarvittaessa joustavia heille asetettujen rajojen puitteissa.	78 %	17 %	3 %	2 %	0 %	0 %
Minua kohdellaan oikeudenmukaisesti hallintohenkilökunnan puolelta.	68 %	22 %	6 %	4 %	0 %	0 %
Hoidan mielelläni työhön liittyviä asioita puhelimitse, enkä käymällä toimistolla.	44 %	40 %	8 %	6 %	2 %	0 %
Saan tulevan jakson työlistan lähes poikkeuksetta viikkoa ennen uuden jakson alkua.	55 %	30 %	6 %	7 %	2 %	0 %
Työjaksolleni suunnitellut työpätkät ovat yleensä minulle sopivan pituisia.	44 %	38 %	12 %	4 %	2 %	0 %
Mahdolliset vapaapäivätoiveeni on otettu hyvin huomioon työlistoissani.	64 %	27 %	7 %	2 %	0 %	0 %
Joutuessani tekemään ylitöitä ilmoitan siitä aina toimistolle seuraavana arkipäivänä.	63 %	21 %	11 %	4 %	1 %	0 %
Koen työpuhelimestani olevan enemmän hyötyä kuin haittaa, enkä haluaisi enää palata paperiseen työajan kirjaukseen.	51 %	24 %	15 %	6 %	4 %	0 %
Hallintohenkilökunta arvostaa minua ja työtäni.	41 %	36 %	22 %	1 %	0 %	0 %

8.6 Johtavien lomittajien toiminnan arviointi

Pyydettyessä lomittajia antamaan kouluarvosana oman alueen johtavalle lomittajalle asteikolla 4-10, kaikkien lomittajien antamien arvosanojen keskiarvo oli 7,8. Alueen mieslomittajien antamien arvosanojen keskiarvo oli 7,8 ja naisten 7,7. Pihtipudas-Viitasaari alueen lomittajat antoivat johtaville lomittajille arvosanaksi 8,1, Saarijärvi-

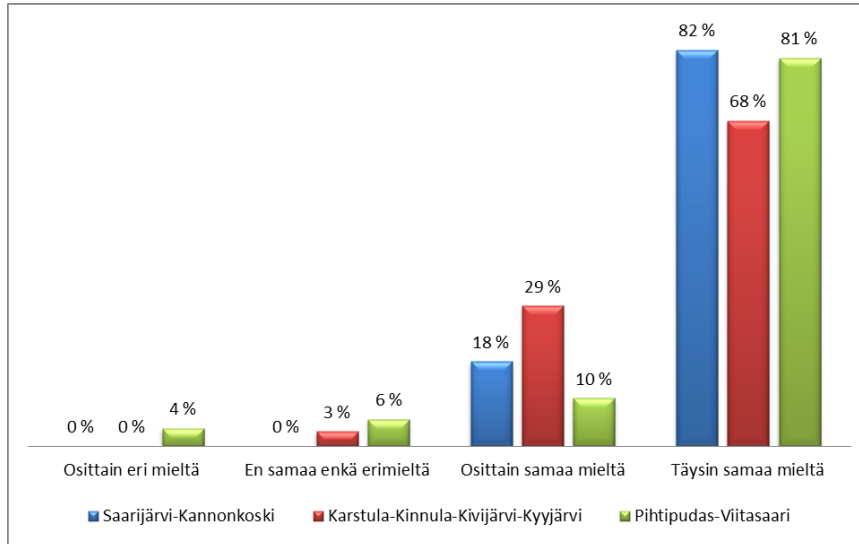
Kannonkoski alueen lomittajat 7,6 ja Karstula-Kinnula-Kivijärvi-Kyyjärvi alueen lomittajat 7,4.

Kuvion 11 mukaan Pihtipudas-Viitasaari alueen mies- ja naislomittajat ovat lähes yhtä tyytyväisiä alueensa johtavien lomittajien työskentelyyn. Suurin ero alueen mies- ja naislomittajien välillä on Saarijärvi-Kannonkoski alueella, jossa miehet antoivat arvosanaksi 8,0 ja naiset 7,3.

Kuvio 11. Arvosana johtaville lomittajille

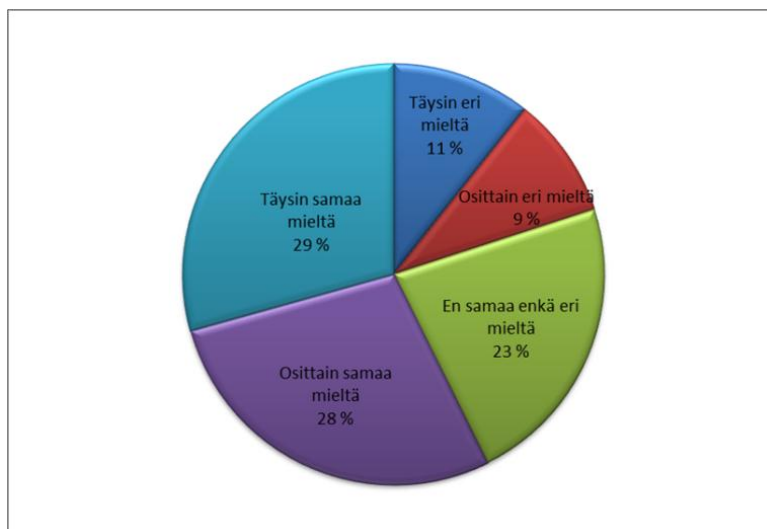
Väittämällä ”johtavat lomittajat ovat olleet minua kohtaan tarvittaessa joustavia heille asetettujen rajojen puitteissa” oli tarkoitukseni selvittää, kuinka lomittajat kokevat sen, ettei aina heidän pyyntönsä esim. vapaiden ja lomatoiveiden suhteen toteudu. Usein töitä pyritään järjestämään myös heidän toiveidensa mukaan, mutta myös yrittäjien toiveita tulisi kuunnella, heitä vartenhan lomitussjärjestelmä on olemassa. Kuvion 12 mukaan lähes kaikki lomittajat ovat sitä mieltä, että heitä kohtaan ollaan joustavia ja heidän toiveitaan kuunnellaan.

Kuvio 12. Joustavuus lomittajien kohtaan

8.7 Lomittajien tulevaisuuden suunnitelmat

Lomittajista 57 % uskoo olevansa lomittajana vielä 5 vuoden kuluttua ja 20 % on joko täysin tai osittain eri mieltä siitä, että toimii lomittajana (ks. kuvio 13.) Kysyttäessä ovatko he aikoneet kouluttautua tulevaisuudessa uudelle alalle, 50 % on täysin eri mieltä väitteen kanssa ja 20 % täysin samaa mieltä tai osittain samaa mieltä. Nykyinen karjatilojen jatkuva väheneminen on siis saanut osan lomittajista varpailleen ja miettimään tulevaisuuden työnäkymiä.

Kuvio 13. Lomittajana viiden vuoden kuluttua

Kysyttäessä huolettaako töiden riittävyys tulevaisuudessa kertoi 59 % olevansa huolissaan riittääkö töitä lomituslalla. Vastajista 23 % oli sitä mieltä, ettei töiden riittävyys heitä huoleta ja 18 % ei ollut väittämän kanssa samaa eikä eri mieltä.

Kyselyn perusteella 30 % olisi valmiita jopa vähentämään kuukauden kokonaistyöaikaa, jos tilojen ja työtuntien määrä vähenisi. 20 % vastajista ei ollut samaa eikä eri mieltä kysymyksen kanssa, 39 % kertoi olevansa täysin eri mieltä ja 11 % osittain eri mieltä työtuntien vähentämisestä.

Kokonaistyöajan vähentäminen osa-aikaistamisella on nykypäivää Suomessa. Maatalouslomittajista noin puolet on osa-aikaisessa työsuhteessa. Monesti osa-aikaisuus tuo tullessaan keskimäärin 6 tunnin työpäiviä, jolloin päivälle ei kerry täyttä työaikaa, mutta kuitenkin työmatkoineen työhön sidonnaisuusaika voi olla jopa 10 tuntia. (Maatalouslomittajien taakka kasvaa 2013.)

8.8 Kehittämiskohteet

Työturvallisuudessa on edelleen parannettavaa huolimatta siitä, että johtavat lomittajat suorittavat tilakäyntejä säännöllisin väliajoin. Huolimatta näistä käynneistä lomittajien mielestä työturvallisuudessa on edelleen parannettavaa. Johtavien lomittajien lisäksi tilakäyntejä suorittavat työterveyshuolto (jos yrittäjät kuuluvat työterveyshuollon piiriin) ja eläinlääkärit. Kyselyssä kerätystä avoimesta palautteesta työturvallisuuteen liittyen useat kertoivat tarpeesta parantaa työturvallisuutta, mutta kuitenkin konkreettisia parantamisen kohteita ei monikaan eritelty.

Tuplalomien poistaminen on yksi kehittämiskohde lomituslalla. Vaikeaksi niiden poistamisessa tekee lomittajien vaikeneminen, jolloin lomahallinnon on vaikea puuttua asiaan. Yksi keino poistamisen apuvälineeksi on oikein mitoitettut työajat. Kun tilan työaika on mitoitettu todellisten töiden mukaan, ei lomittajalle jää tilalla aikaa muuhun kuin lomittettavan työosuuden tekemiseen. Työajan laskennassa käytetään apuna TTS-manager ohjelmaa ja yrittäjien ja lomittajien haastattelua.

Esille tulleiden, lomittajien mielestä liian pitkien työputkien ja vähäisten viikonloppuvapaiden korjaamiseksi pystyy lomahallinto korjaamaan tilannetta parantamalla ja kehittämällä työnsuunnittelua. Pitkiä työputkia tulee katkaista vapaapäivillä ja pitkissä lomituksissa useamman lomittajan käytöllä. Lisäksi tulisi ottaa huomioon lomittajan fyysiset ominaisuudet, ettei teetetäisi liian raskaita lomituksia lomittajilla, joiden epäillään väsyvän liiksi kyseisestä lomituksesta.

9 POHDINTA

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että lomittajat ovat melko tyytyväisiä maatiloja, yrittäjiä ja hallintoa kohtaan. Lomittajista 43 % on sitä mieltä, että tiloilla on otettu työturvallisuus hyvin huomioon eri työvaiheita ajatellen. Tiloille tehdään aika ajoittain työnjohdon käyntejä, joissa arvioidaan lomittajan työturvallisuutta. Jatkossa olisi hyvä tarkastella vielä tarkemmin kuinka hyvin työturvallisuus todella toteutuu. Fyysisen ja/tai henkisen väkivallan pois kitkeminen työpaikoilta on haastava tehtävä siksi, että sitä esiintyy vähän jolloin sen kohteeksikin joutuu pieni ryhmä, sekä siksi, että siitä monesti vaietaan. Kuitenkin lähtökohtana on pidettävä, että kenenkään ei pidä kärsiä fyysisestä eikä henkisestä väkivallasta.

Puolet vastaajista kertoi yrittäjien pitävän ns. tuplalomia, jolloin lomitettavan lisäksi, myös toinen yrittäjä irrottautuu työtehtävistään. Lomittajien tulisi tuoda tuplalomia pitävät yrittäjät lomahallinnon tietoon, jotta asiaan voitaisiin puuttua. Liian suureksi mitoitettu lomituspäivän kesto mahdollistaa tuplalomien pitämisen, joten lomittajien tulisi olla hallintoa kohtaan rehellisiä ja kertoa jos työaika on mitoitettu väärin.

Lomittajat uskovat kyselytutkimuksen perusteella yrittäjien arvostavan heidän työtään maatilán ja eläinten hoidossa. Mielestäni oman työnsä arvostaminen ja usko siihen, että myös muut arvostavat työpanosta kertoo lomittajien ammattitaidosta ja ammattilypeydestä. Yrittäjille lomittajat antoivat arvosanaksi 7,5, joten yrittäjillä on parannettavaa toiminnassaan lomittajien mielestä. Kuitenkin pyydetessä palautet-

ta yrittäjien toiminnasta lomittajia kohtaan sanallinen palaute jäi vähäiseksi, joten perustelut tuon arvosanan tueksi jäivät myös vähäisiksi.

Kyselyn perusteella asiointi lomahallinnon kanssa sujuu hyvin, eikä moitittavaa hallinnon toiminnasta juurikaan löytynyt. Sanallisen palautteen perusteella osa kokee joutuvansa tekemään liian pitkiä työputkia ja kertoo viikonloppuvapaiden vähyydestä, mutta suurin osa kokee näidenkin asioiden olevan kunnossa. Lomittajista 82 % kokee työputkien olevan sopivan pituisia ja mahdolliset vapaapäivätoiveet on otettu huomioon vastaajista 91 % mielestä.

Lomahallinto saa lomittajilta arvosanaksi tekemästään työstä 7,8 joka on mielestäni hyvä, mutta antaa kuitenkin aihetta pyrkiä parantamaan toimintaa. Kaikessa toiminnassaan lomahallinto ei pysty aina miellyttämään kaikkia lomittajia tai yrittäjiä, mutta mielestäni siihen on pyrittävä aina kun se on mahdollista.

10 Opinnäytetyön prosessin arviointi

Opinnäytetyön tekeminen oli monin osin melko haastavaa ja enemmän aikaa vievää kuin uskoin. Jätin aikataulun työn tekemiselle ja valmiiksi saattamiselle väljäksi, joka osaltaan hidasti työn etenemistä. Kyselyn tekemisessä oli haastavaa miettiä kyselyn pituus sellaiseksi, että siihen jaksaisi perehtyä ja vastata mahdollisimman moni vastaajista. Kyselyn teettäminen lomittajien koulutuspäivänä oli kuitenkin onnistunut valinta, koska tiedossa oli, että suuri osa lomittajista on paikalla vastaamassa kyselyyn.

Kyselyä varten tekemiini kysymyksiin olisi pitänyt käyttää vielä enemmän aikaa kuin mitä käytin. Kävimme ennen kyselyn teettämistä kysymykset läpi muiden johtavien lomittajien kanssa. Tässä vaiheessa pystyimme karsimaan pois osan kysymyksistä ja lisäämään kysymyksiä, joihin haluttiin tietoa lomittajilta. Osaa kysymyksistä olisi pitänyt vielä enemmän tarkentaa, jotta olisi saatu tarkempia ja paremmin arvioitavia

vastauksia. Havaittiin myös, että osa kysymyksistä oli sellaisia, joiden vieminen Exceliin ja niiden tulkinta Excelissä oli vaikeaa.

Opinnäytetyön aihe oli minulle luonteva, koska työskentelen johtavan lomittajan tehtävässä ja tutkimuksen tiedosta on minulle ja muille johtaville lomittajille hyötyä. Lisäksi työ syvensi tietämystäni lomahallinnon ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen toiminnasta.

LÄHTEET

Alueittainen maidontuotanto, 2014. Suomen virallinen tilasto(SVT). Alueittainen maidontuotanto. Verkkojulkaisu. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike. Viitattu 9.4.2014. <http://www.tilastokeskus.fi/til/almaidt/index.html>

Friman, S. 2014. Tiedote tuetun maksullisen kuntatuesta. Sähköpostiviesti 8.4.2014. Vastaanottaja A.Luukkanen.

Henttinen, S. 2010. Maatalousyrittäjien lomituspalvelut, vastaako tarkoitustaan – vastaako tarpeita. Tampereen yliopisto. Väitöskirja.

Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja Kirjoita. 11. p, Tammi.

Koskimäki, I. 2011. Opinnäytetyö. Hotellihenkilökunnan työtyytyväisyys. Viitattu 22.4.2014. http://theseus17-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/35632/Koskimaki_Inka.pdf?sequence=1

Kotieläinyksiköt 2014. Laskentamalli kotieläinyksiköiden laskemiseen. Viitattu 15.4.2014. <https://www.mela.fi/sites/default/files/tiedostot/maatalouslomitus/kyyksikot.pdf>

Kuntien asukasluvut aakkosjärjestyksessä, 2013. Rekisteritilanne 31.12.2013. Väestörekisterikeskus. Viitattu 15.2.2014. <http://vrk.fi/default.aspx?docid=7767&site=3&id=0>

Lypsylehmien lukumäärä, 2011. Maataloustilastot. Lypsylehmien ja emolehmien lukumäärät karjakoona mukaan. Viitattu 14.4.2014. <http://www.maataloustilastot.fi/node/1914>

Maatalouslomittajien määrät. Mela lomitustilastot. <http://asp.hci.fi/mela/tilastot.nsf/7355799fbb8212d4c2256b4800292031/52a3f154aa39f25ac225717f00491cd1?OpenDocument>

Maatalouslomittajien taakka kasvaa.N.d. Viitattu 11.2.2014. http://yle.fi/uutiset/maatalouslomittajien_taakka_kasvaa/6589926

Maatilojen lukumäärä 2000 – 2012. 2013. Taulukko Maatalouden tilastokeskuksen sivustolla. Viitattu 17.2.2014. <http://www.maataloustilastot.fi/tilastolaari>.

Maatilojen tuotantosuunnat, 2012. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus. 2012. Maatilatilastollinen vuosikirja. Helsinki: Edita Prima Oy.

Maksullinen lomitus. N.d. Artikkelin maatalousyrittäjien eläkelaitoksen sivustolla. Viitattu 12.2.2014. <http://www.mela.fi/fi/maatalouslomitus/lomituspalvelut/maksullinen-lomitus>

Minustakin maatalouslomittaja. N.d. Artikkelel Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen sivustolla. Viitattu 11.2.2014. <https://www.mela.fi/fi/maatalouslomit/maatalouslomittaja>.

MYEL- vakuutus. N.d. Artikkelel maatalousyrittäjien eläkelaitoksen sivustolla. Viitattu 11.2.2014. <https://www.mela.fi/fi/elakevakuutus/myel-vakuutus>.

Naudanlihantuotanto kunnittain, 2014. Suomen virallinen tilasto(SVT). Alueittainen lihantuotanto. Verkkojulkaisu. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus,Tike. Viitattu 9.4.2014. <http://www.tilastokeskus.fi/til/allidt/index.html>

Pakollinen vakuutus. N.d. Artikkelel maatalousyrittäjien eläkelaitoksen sivustolla. Viitattu 11.2.2014. <http://www.mela.fi/fi/elakevakuutus/myel-vakuutus/vakuuttaminen/pakollinen-vakuutus>.

Siipikarjan lukumäärä, 2012. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus. 2012. Maatilatilastollinen vuosikirja. Helsinki: Edita Prima Oy.

Sijaisapu. N.d. Artikkelel maatalousyrittäjien eläkelaitoksen sivustolla. Viitattu 11.2.2014. <http://www.mela.fi/fi/maatalouslomit/lomituspalvelut/sijaisapu>

Sijaisavun pitäminen, 2014 Mela. Tilasto Melan sähköisestä järjestelmästä. Viitattu 13.3.2014.

Sikojen lukumäärä, 2012. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus. 2012. Maatilatilastollinen vuosikirja. Helsinki: Edita Prima Oy.

Työhyvinvointi. N.d. Artikkelel sosiaali- ja terveysministeriön sivustolla. Viitattu 22.4.2014. <http://www.stm.fi/tyoelama/tyohyvinvointi>

Toivanen, T. 2012.Hyvejohtajuus. <http://www.hyvejohtajuus.fi/7839/palautteen-antamisen-ja-vastaanottamisen-opas/>

Tuetun maksullisen pitäminen, 2014. Tilasto Melan sähköisestä järjestelmästä. Viitattu 14.4.2014.

Työturvallisuus. N.d. Artikkelel tyoelamaan.fi sivuston verkkojulkaisusta. Viitattu 22.4.2014. <http://www.tyoelamaan.fi/fi-FI/tyoturvallisuus/>

Työväkivallan riskiammatit, 2010. Työturvallisuuskeskuksen raporttisarja 1/2010. Viitattu 9.4.2014. http://www.ttk.fi/files/1527/Tyovakivallan_riskiammatitRaportti_1_2010_TTK.pdf

Vuosiloma. N.d. Artikkelel maatalousyrittäjien eläkelaitoksen sivustolla. Viitattu 11.2.2014. <http://www.mela.fi/fi/maatalouslomit/lomituspalvelut/vuosiloma>

Vuosilomien pitäminen, 2014. Mela. Tilasto Melan sähköisestä järjestelmästä. Viitattu 13.3.2014.

Väre, M., Heshmati, A. 2004. Perspectives on the early retirement decisions of farming couples. MTT economic research. 2004:15. Viitattu 7.4.2014.

http://www.mtt.fi/english/publications/dp/previous/DP2004_15.pdf

Wahlström, I. 2013. Maatilojen lukumäärä. Suomen maatalousmuseo. Viitattu 17.2.2014. <Http://www.kysymuseolta.fi/sarka>.

Yrittäjien keski-ikä 2012 <http://www.maataloustilastot.fi/node/3142>

LIITTEET

Liite 1 Tutkimuksessa käytetty kyselypohja

1. Vastaajan sukupuoli. Rastita oikea vaihtoehto.

- Mies Nainen

2. Vastaajan ikä. Rastita oikea vaihtoehto.

- 18 - 25 vuotta 26 - 35 vuotta 36 - 45 vuotta 46 - 55 vuotta 56 - 65 vuotta

3. Millä lomitusalueella työskentelet? Rastita oikea vaihtoehto.

- Saarijärvi-Kannonkoski Karstula-Kinnula-Kivijärvi-Kyyjärvi
 Pihtipudas-Viitasaari

4. Kuinka monta vuotta olet toiminut lomittajana? Rastita oikea vaihtoehto.

- 0 - 10 vuotta 11 - 20 vuotta 21 - 30 vuotta 31 - 40 vuotta 41 - 50 vuotta

5. Minkälaisen koulutuksen olet saanut lomittajan työtehtäviin? Rastita oikea vaihtoehto.

- Maatilatalouden perustutkinto
 Karjatalouden koulutusohjelma
 Oppisopimuskoulutus
 Joku muu _____.

6. Toimitko rengaslomittajana?

- Kyllä Ei

7. Rastita viimeisen vuoden aikana lomittamasi eri tuotantosuuntia edustavat tilat sekä lypsytilojen eri lypsytuodot

- Maitotila Parsilypsy Lypsyasemalypsy Robottilypsy
 Emolehmätila
 Välikasvattamo (hiehoasvattamo)
 Loppukasvattamo (lihanaudoille)
 Sikala
 Hevostila
 Joku muu _____.

8. Käytätkö työssäsi tiloilla seuraavia laitteita? Rastita sopivin vaihtoehto.

	Päivittäin	Viikoittain	Harvemmin	En koskaan
Traktori				
Pienkuormaaja				
Rehunjakovaunu				
Lypsykone				
Lypsyrobotti				
Seosrehuvaunu				
Vasikoiden juoma- automaatti				
Kiskoruokkija (väkirehu)				
Mattoruokkija (Säilörehu)				
Joku muu, mikä?				

9. Työturvallisuus. Rastita sopivin vaihtoehto.

	Täysin eri mieltä 1	Osittain eri miel- tä 2	En samaa enkä eri- mieltä 3	Osittain samaa mieltä 4	Täysin samaa mieltä 5
Pölyisissä työvaiheissa esim. kuivitus ja mylly- tys, käytän aina hengityssuojaimia välttääkseni pölyn hengittämistä.					
Osalla lomittamistani tiloista pidetään ”tupla- lomia”.					
Käytän lypsäessäni lypsyhanskoja.					
Työvaatteeni ovat aina sopivan kokoiset eikä niissä ole reikiä eikä muita vaaratilanteita aiheuttavia rakenteisiin tai työkoneisiin tarttu- via kappaleita.					
Käytän kuulosuojaimia aina käyttäessäni esim. pienkuormaajaa tai rehunjakovaunua.					
Tiloilla on otettu työturvallisuus hyvin huomi- oon eri työvaiheissa.					
Opastus ja ohjeistus on riittävää aloittaessani työt tilalla, jolla en ole työskennellyt aikaisem- min/lähiaikoina					
Pystyn tekemään työni kiirehtimättä ja otta- matta riskejä työturvallisuuden kustannuksella, ilman tarvetta ottaa lisäaikaa.					
Havaitessani tilalla työturvallisuuttani heiken- tävän asian, ilmoitan siitä toimistol- le/yrittäjälle.					
Joudun työssäni henkisen ja fyysisen väkivallan kohteeksi.					
Yrittäjät purkavat omia perhe- ja parisuhdeon- gelmiaan minulle.					
Työssä jaksamistani verottaa yrittäjäperheen riitely ja keskenään riitaisat välit.					
Minulla on huolta siitä, hoidanko työni yrittäjien mielestä riittävän hyvin.					
Yrittäjät arvostavat antamaani työpanosta tilan hoidossa.					

10. Arvosana yrittäjille, joiden tiloilla olet työskennellyt. (4 (heikko) - 10 (erinomainen)) _____.

11. Vapaa sana tilojen työturvallisuusasioista, omasta työhyvinvoinnista sekä yrittäjien toiminnasta sinua kohtaan.

12. Onko tiloille mitoitettut työajat mielestäsi sopivia työmäärään nähden? Rastita sopivin vaihtoehto.

Työaikaa liian vähän Työaikaa liian paljon Työaikaa sopivasti

13. Onko maataloissa, joita lomitat, tiloja joilla on yhtäaikaisuusvelvoite vuosilomien pidossa?

Kyllä Ei En osaa sanoa

14. Jos vastasit kysymykseen 13 Kyllä, tuntuuko sinusta, että sinua kuormitetaan liikaa molempien yrittäjien töillä? Kyllä Ei

15. Jos vastasit kysymykseen 14 Kyllä, tuntuuko sinusta, että päivittäistä työmäärää tekemään tarvittaisiin toinenkin lomittaja? Kyllä Ei

16. Lomittajien ja hallinnon yhteistyö. Rastita sopivin vaihtoehto.

	Täysin eri mieltä 1	Osittain eri mieltä 2	En samaa enkä erimieltä 3	Osittain samaa mieltä 4	Täysin samaa mieltä 5
Saan tarvittaessa apua ja neuvoja toimiston henkilökunnalta.					
Heidät tavoittaa hyvin puhelimitse ja toimistolta 8.00 -16.00 välisenä aikana.					
Soittaessani ilta- ja viikonloppupäivystykseen päivystysaikana tavoitan päivystävän henkilön ja saan tarvittavaa apua.					
Työskentelykunnassani järjestettävä johtavan lomittajan toimistopäivä on tarpeellinen.					
Johtavat lomittajat ovat olleet minua kohtaan tarvittaessa joustavia heille asetettujen rajojen puitteissa.					
Minua kohdellaan oikeudenmukaisesti hallintohenkilökunnan puolelta.					
Hoidan mielelläni työhön liittyviä asioita puhelimitse, enkä käymällä toimistolla.					

	Täysin eri mieltä 1	Osittain eri mieltä 2	En samaa enkä erimieltä 3	Osittain samaa mieltä 4	Täysin samaa mieltä 5
Saan tulevan jakson työlistan lähes poikkeuksetta viikkoa ennen uuden jakson alkua.					
Työjaksolleni suunnitellut työpätkät ovat yleensä minulle sopivan pituisia.					
Mahdolliset vapaapäivätoiveeni on otettu hyvin huomioon työlistoissani.					
Joutuessani tekemään ylitöitä ilmoitan siitä aina toimistolle seuraavana arkipäivänä.					
Koen työpuhelimestani olevan enemmän hyötyä kuin haittaa, enkä haluaisi enää palata paperiseen työajan kirjaukseen.					
Hallinto henkilökunta arvostaa minua ja työtäni.					

17. Arvosana alueesi Johtavalle lomittajalle tekemästään työstä (4 heikko – 10 erinomainen).

_____.

18. Risut ja ruusut hallinnon työskentelystä.

19. Tulevaisuus. Rastita sopivin vaihtoehto.

	Täysin eri mieltä 1	Osittain eri mieltä 2	En samaa enkä erimieltä 3	Osittain samaa mieltä 4	Täysin samaa mieltä 5
Uskon olevani vielä viiden vuoden kuluttua lomittajana Pohjoisen Keski-Suomen alueella.					
Olen harkinnut kouluttautuvani uudelle alalle tulevina vuosina.					
Minua huolestuttaa riittääkö minulle töitä tulevaisuudessa.					
Olen valmis tarvittaessa pienentämään kuukauden kokonaistyöaikaa, jos tilojen ja töiden määrä vähenee.					
Olen harkinnut ryhtyväni ammatinharjoittajalomittajaksi					

20. Minkälaista koulutusta tai kuntouttavaa toimintaa toivoisit järjestettävän lomittajille?

Kiitos vastauksistasi!

LIITE 2 Lomittajien vapaa sana

Palaute yrittäjille:

Tiloilla työturvallisuus toisinaan heikkoa, yrittäjät kohtelevat ihanasti, samaa ei voi sanoa toimistosta!

Huonot valot ja heikot pistorasiat.

Työskentelyolosuhteet hyvät. Oma vointi ok. Yrittäjien toiminta reilua ja asiallista.

Toisilla tiloilla on paljon puutteita joihin pitäisi puuttua useammin.

Tiloilla jossa olen ollut työturvallisuus hyvä, työhyvinvointi hyvä, yrittäjien toiminta

Työturvallisuusasiat tällä hetkellä hyvällä mallilla tiloilla joissa työskentelen. Teen osa-aikaista työtä joten huiliaikaa riittävästi. Yrittäjät ovat asiallisia minua kohtaan ja neuvovat tarvittaessa, ovat mukavia.

Yleisesti työturvallisuus hyvä ja yrittäjät ystävällisiä.

Pääsääntöisesti yrittäjät motivoituneita omaan työhönsä, joka heijastuu myös lomittajan työhön helpottavana tekijänä.

On ollut tosi kiva työskennellä niillä tiloilla missä olen töissä.

Osa tiloista on ylitarkkoja työskentelystä! Kola/harja/työjärjestys. Itse olen tyytyväinen jos homma toimii ja eläimet voivat hyvin.

Kohdalle osuneet yrittäjät olleet oikein mukavia. Joissain navetoissa ”hieman” asiat niin ja näin.

Työturvallisuudessa parantamisen varaa. Työvaatteita ja hanskoja enempi tarjolla vuoden ajat huomioiden.

Älyttömän paskaset lehmät inhottaa, ei mielellään halua sellasia lypsää kun itekkin paskaantuu.

Työturvallisuus suhteellisen hyvä. Yrittäjien toiminta asiallista.

Kohtuu hyvin on työturvallisuus. Omaa kuntoa voisi enemmän hoitaa. Tilat aina odottaa minua mikä tuntuu hyvältä.

Työkoneiden suojausta voisi parantaa. Lisää valoa navettaan.

Työt ovat sujuneet pääosin hyvin. Sellaisia ”pahoja paikkoja” ei ole kohdalle osunut.

Työturvallisuus useinmiten ok. Oma jaksaminen välillä huolestuttaa, seläntakana puhuminen ressa...

Palaute johtaville lomittajille:

Työjaksot ovat toisinaan liian pitkiä, "nipotetaan" liikaa täyttymättömistä tunteista.

Hyvin on tultu toimeen ja toiveet on otettu huomioon.

Olette kivaa asianne hyvin hoitavaa porukkaa.

Liian pitkät työputket ja jaksossa pitäisi olla 2 viikonloppua vapaana! Näin ei vaan ole ollut.

Lomitushallinnon päällikön olisi hyvä olla lomitustaitoinen/tietoinen karjaloustöistä!

Tällä hetkellä hallintoa on helppo lähestyä, asiassa kuin asiassa.

Työlistat joskus myöhästyy. Pitkiä työputkia.

Työvuorolistat joskus myöhässä

Johtava lomittaja ottaa hyvin vapaapäivätoiveeni huomioon ja muutenkin asiat hoituvat hyvin.

Asianmukainen kohtelu, risuja ei ole

Hallintopuoli toimii aika hyvin

Risut: Tiedotus ontuu, asioista ei puhuta(salailu), suoranaista valehtelua esiintyy, asiakaspalveluasenne. Ruusut: Noh, onhan teilläkin v-mäinen pomo...

Lomittajien toivoma koulutus:

Itsepuolustuskurssi

Konekurssia

Yhteisiä rentouttavia palavereita

Yhteiset tapaamisetkin jatkossa

Uuden Delaval-robotin koulutusta.

Robottikoulutus+koneet
Joka toinen kuukausi peurunkaan

Traktorin käsittelyä pienryhmässä, appeen teko, automaattilypsy

Yhteiset koulutukset ja reissut ovat piristäviä olipa aihe mikä tahansa

Yhteisiä virkistysmatkoja pelkästään yhdessä oloa eikä koulutusta

Stand up koomikko keventämään koulutusta. Rentouttaa!!

Konekoulutusta, virkistyspäiviä (kylpylä)

Traktorinkäyttöä, robottinavetassa työskentelyyn, vasikkakurssia